

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“ ____ ” _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

на тему: **«Інвестиційне банківське кредитування»**

Виконавець:

студентка ЦЗФН група 48

Асаржи Ельвіра Дмитрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Жердецька Лілія Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	8
1.1. Теоретичні основи та роль інвестиційного банківського кредитування у фінансовій системі	8
1.2. Класифікація та характеристика форм і видів інвестиційного банківського кредитування	11
1.3. Нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення здійснення інвестиційного кредитування банками	18
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	27
2.1. Аналіз стану та динаміки інвестиційного кредитного портфеля банків України.....	27
2.2. Оцінювання ефективності інвестиційного кредитування на прикладі АТ КБ "Приватбанк"	31
2.3. Методичні підходи до аналізу ризиків інвестиційного банківського кредитування та методів управління ними.....	38
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	47
3.1. Світовий досвід організації інвестиційного кредитування	47
3.2. Обґрунтуванням чинників розвитку інвестиційного кредитування.....	57
Висновки до розділу 3	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

АНОТАЦІЯ

Асаржи Е.Д. «Інвестиційне банківське кредитування»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

«072 «Фінанси, банківська справа та страхування»»

за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес». –

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2026.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти інвестиційного банківського кредитування як механізму фінансового забезпечення розвитку реального сектора економіки. Систематизовано класифікаційні підходи до форм і видів інвестиційних банківських кредитів, охарактеризовано нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення кредитної інвестиційної діяльності банків.

Проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку інвестиційного кредитного портфеля банківської системи України за 2021–2025 роки. Здійснено комплексне оцінювання ефективності інвестиційного кредитування на матеріалах АТ КБ «ПриватБанк» із застосуванням горизонтального та вертикального аналізу, коефіцієнтного підходу та економіко-математичного моделювання.

Запропоновано науково обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності інвестиційного кредитування у вітчизняній банківській практиці, зокрема в контексті євроінтеграційного курсу України та завдань повоєнного економічного відновлення.

Ключові слова: *інвестиційне банківське кредитування, банківський кредит, інвестиційний проєкт, кредитний ризик, кредитний портфель, проєктне фінансування, АТ КБ «ПриватБанк», банківська система України, відновлення економіки.*

ANNOTATION

Asarzhy.E.D. "Investment Bank Lending" .

Qualification work for a bachelor's degree in the specialty «

072 "Finance, Banking and Insurance"

under the educational program «International Banking Business».

Odessa National Economics University. – Odessa, 2026.

The work deals with the theoretical aspects of investment bank lending as a mechanism for financing the development of the real sector of the economy. Classification approaches to the forms and types of investment bank loans are systematised; the regulatory, legal, and information-analytical support of the investment credit activities of banks is characterised.

Author analysis covers the current state and development trends of the investment credit portfolio of the Ukrainian banking system for 2021–2025. A comprehensive assessment of the effectiveness of investment lending based on the materials of JSC CB "PrivatBank" is performed using horizontal and vertical analysis, ratio analysis, and economic-mathematical modelling.

Keywords: *investment bank lending, bank credit, investment project, credit risk, credit portfolio, project finance, JSC CB "PrivatBank", banking system of Ukraine, economic recovery.*

ВСТУП

Сучасний етап функціонування національного господарства, що відзначається умовами воєнного протистояння та необхідністю масштабного відновлення, висуває на перший план питання мобілізації фінансових ресурсів для переоснащення виробничих потужностей, реконструкції пошкодженої інфраструктури та впровадження новітніх технологій на підприємствах. За таких обставин банківське кредитування інвестиційного спрямування виступає одним із ключових інструментів перетворення накопичених заощаджень на довгострокові вкладення в економіку й активізації інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів. Від того, наскільки ефективно банківська система здатна реалізовувати посередницьку функцію в процесі фінансування інвестиційних проєктів, значною мірою залежать швидкість економічної реабілітації країни та її конкурентні позиції у тривалій перспективі.

Необхідність наукового осмислення обраної проблематики визначається комплексом взаємозалежних обставин. Насамперед, обсяги інвестиційної активності в Україні продовжують залишатися суттєво нижчими від показників, потрібних для підтримки стійкої господарської динаміки, і однією з ключових причин цього є обмежена пропозиція довгострокового банківського фінансування. Поряд із цим вітчизняний банківський сектор змушений діяти в середовищі з високим рівнем невизначеності, що істотно ускладнює об'єктивну оцінку ризиків за інвестиційними позиками та стримує схильність банків до видачі довгострокових кредитів. Окремо слід відзначити, що курс України на євроінтеграцію зумовлює необхідність поступового приведення регуляторних норм банківської діяльності у відповідність до стандартів ЄС, а це, своєю чергою, потребує критичного переосмислення наявної практики інвестиційного кредитування та пошуку шляхів її якісного вдосконалення. Сукупність наведених чинників підтверджує теоретичну актуальність і практичну цінність всебічного вивчення досліджуваного явища.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення банківського кредитування інвестиційних проєктів на основі

дослідження його теоретичних засад, аналізу сучасного стану та ефективності в умовах відновлення економіки України.

Реалізація зазначеної мети потребує послідовного вирішення таких завдань:

- розкрити концептуальні засади та з'ясувати роль інвестиційного банківського кредитування у структурі фінансової системи;
- впорядкувати класифікаційні підходи до виокремлення форм і видів інвестиційного банківського кредитування;
- охарактеризувати нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення кредитної інвестиційної діяльності банків;
- дослідити поточний стан і тенденції розвитку інвестиційного кредитного портфеля банківських установ України;
- здійснити оцінювання результативності інвестиційного кредитування на матеріалах конкретного банку;
- розглянути методичні підходи до ідентифікації й управління ризиками в процесі банківського інвестиційного кредитування;
- узагальнити провідний міжнародний досвід організації інвестиційного банківського кредитування та виявити можливості його застосування в українських реаліях;
- сформулювати та економічно обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності інвестиційного кредитування у вітчизняній банківській практиці.

Об'єктом дослідження є процес здійснення інвестиційного кредитування банками України.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні засади, а також практичні аспекти організації та оцінювання ефективності банківського інвестиційного кредитування.

У ході дослідження застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Аналіз і синтез використано для розкриття змісту та функціонального призначення інвестиційного банківського кредитування. Метод наукової абстракції слугував підґрунтям для формулювання теоретичних

узагальнень. За допомогою порівняльного аналізу зіставлено вітчизняну практику інвестиційного кредитування з міжнародними підходами. Статистичний інструментарій, що охоплює горизонтальний і вертикальний аналіз, задіяно для вивчення динаміки й структурних характеристик кредитного портфеля банків. Коефіцієнтний аналіз застосовано з метою оцінювання ефективності кредитної діяльності. Для кількісного визначення очікуваного економічного ефекту від запропонованих заходів використано економіко-математичне моделювання.

Інформаційну базу роботи формують: законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують банківську та кредитну діяльність в Україні; офіційні статистичні публікації Національного банку України й Державної служби статистики; фінансова звітність банківських установ; наукові розробки вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері банківського кредитування та інвестицій; аналітичні доповіді міжнародних фінансових інституцій - МВФ і Світового банку; матеріали наукових форумів і публікації у фахових виданнях.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

1.1. Теоретичні основи та роль інвестиційного банківського кредитування у фінансовій системі

Інвестиційне банківське кредитування є одним із фундаментальних механізмів фінансового забезпечення розвитку економіки. В умовах зрілого ринкового господарства воно посідає вагомe місце у структурі активних операцій банківських установ, надаючи суб'єктам господарювання доступ до довгострокових фінансових ресурсів, необхідних для розширення виробничих потужностей, впровадження технологій та реконструкції інфраструктури. Особливої актуальності набувають інвестиційні кредити для юридичних осіб, яким властиві великі обсяги фінансування та специфічна структура умов обслуговування [8].

Економічна сутність інвестиційного банківського кредиту розкривається через відносини між банком та позичальником, що виникають із приводу тимчасового надання грошових коштів для реалізації інвестиційних проєктів. За своєю природою такий кредит є однією з форм кредитних відносин, де банківська установа виступає кредитором, а підприємство - позичальником. При цьому банк бере на себе зобов'язання надати ресурси на умовах повернення, строковості та платності, зобов'язуючись також забезпечити гнучкість умов кредитування відповідно до особливостей інвестиційного процесу. Така взаємовигідна природа інвестиційних кредитних відносин зумовлює їхнє базове значення для розвитку реального сектору [10].

З правового погляду інвестиційне кредитування оформлюється договором банківського кредиту, регулювання якого здійснюється нормами цивільного законодавства. Відповідно до Цивільного кодексу України, за таким договором банк зобов'язується надати позичальникові грошові кошти на визначений строк, а

позичальник - повернути їх та сплатити відсотки в порядку, встановленому договором. Ця норма підкреслює договірну природу кредитних відносин і обов'язковість чіткого дотримання взятих сторонами зобов'язань [1].

Інвестиційний банківський кредит має низку специфічних рис, що відрізняють його від інших банківських продуктів: тривалість строків (як правило, понад один рік), значний обсяг фінансування, обов'язковість техніко-економічного обґрунтування проєкту, підвищені вимоги до забезпечення зобов'язань та поглиблений моніторинг цільового використання коштів упродовж усього строку дії кредитного договору [8].

У системі банківських послуг інвестиційний кредит посідає особливе місце, обумовлене його подвійною природою. З одного боку, він є традиційним кредитним продуктом - банк надає кошти на умовах строковості, повернення і платності. З іншого - за своєю економічною функцією він наближається до інструментів фінансування розвитку, оскільки безпосередньо впливає на формування основного капіталу позичальника та сприяє структурній трансформації виробництва. Саме ця двоїстість визначає специфіку ціноутворення, оцінки забезпечення та моніторингу за інвестиційними кредитами порівняно з іншими активними операціями банку [11].

Функціональне призначення інвестиційного банківського кредитування у фінансовій системі є багатоаспектним. По-перше, воно реалізує ресурсоформуючу функцію, забезпечуючи підприємства капіталом для здійснення активних інвестиційних операцій. По-друге, кредит виконує трансформаційну функцію, перетворюючи накопичені заощадження на довгострокові виробничі вкладення, сприяючи тим самим капіталізації економіки. По-третє, інвестиційне кредитування виконує стимулюючу функцію, активізуючи підприємницьку ініціативу і технологічне оновлення виробничих потужностей позичальників. По-четверте, через механізм інвестиційного кредиту здійснюється позитивний вплив на рівень інвестиційного попиту та загальну макроекономічну динаміку [10].

Реалізація зазначених функцій здійснюється на засадах базових принципів кредитування, що набувають специфічного змісту в контексті інвестиційних позик. Принцип цільовості означає, що кошти надаються виключно для реалізації

конкретного інвестиційного проекту, а банк здійснює систематичний моніторинг їх використання відповідно до кошторису. Принцип строковості відображає узгодженість строку кредитування з горизонтом окупності проекту, а не з операційним циклом позичальника, як у разі короткострокового кредиту. Принцип повернення та платності у сфері інвестиційного кредитування реалізується через грошові потоки, генеровані проектом, а не через поточну операційну виручку підприємства, що принципово змінює підходи до оцінки кредитоспроможності. Принцип забезпеченості передбачає формування складнішого заставного пакету, який може поєднувати нерухомість, обладнання, корпоративні права та гарантії третіх осіб, оскільки ризик неповернення інвестиційного кредиту суттєво вищий, ніж за короткостроковими позиками.

Важливим теоретичним аспектом є чітке розмежування інвестиційного банківського кредитування від суміжних понять. На відміну від прямих інвестицій банку, кредит не передбачає набуття ним права власності на активи або частки у капіталі позичальника - банк залишається кредитором, а не співвласником бізнесу. Від венчурного фінансування інвестиційний кредит відрізняється тим, що банк не розділяє підприємницький ризик провалу проекту та не претендує на частку майбутнього надприбутку у разі його успіху. Від проектного фінансування у вузькому розумінні «базовий» інвестиційний кредит відрізняється тим, що забезпечується не лише активами проекту, а й загальною кредитоспроможністю позичальника, тоді як класичне проектне фінансування передбачає виключно «безрегресну» або «обмежено регресну» відповідальність [11; 24].

Взаємозв'язок інвестиційного банківського кредитування з іншими елементами фінансової системи є багатовекторним. По-перше, воно конкурує й водночас доповнює інші джерела інвестиційного фінансування - власні кошти підприємств, емісію акцій і облігацій, кошти міжнародних фінансових організацій. По-друге, через механізм мультиплікатора банківський інвестиційний кредит здійснює системний вплив на сукупний попит та рівень ділової активності в економіці. По-третє, якість інвестиційного кредитного портфеля безпосередньо

визначає фінансову стійкість банків, а отже - і стабільність всієї фінансової системи [22].

Специфіка інвестиційного банківського кредиту проявляється також у відмінних підходах до управління ризиком. Оскільки джерелом погашення боргу є майбутні грошові потоки від реалізації проєкту, а не наявні активи позичальника, банк змушений оцінювати не лише поточний фінансовий стан клієнта, а й перспективні параметри проєкту: ринковий попит, технологічну обґрунтованість, конкурентне середовище, макроекономічні умови реалізації. Це передбачає застосування розвиненого аналітичного інструментарію: сценарного аналізу, стрес-тестування фінансових моделей, моніторингу контрольних показників ефективності упродовж усього строку кредитування [21].

Роль інвестиційного банківського кредитування в економіці визначається його здатністю перетворювати тимчасово вільні фінансові ресурси на чинник економічного зростання. На макроекономічному рівні воно забезпечує нагромадження основного капіталу, сприяє структурній модернізації виробництва та підтримує інноваційну активність суб'єктів господарювання. На мікроекономічному рівні інвестиційний кредит дає можливість підприємствам реалізовувати проєкти, що перевищують їхні власні фінансові можливості, розширювати виробничі потужності та зміцнювати конкурентні позиції. В умовах відновлення економіки України банківське інвестиційне кредитування набуває особливого стратегічного значення як інструмент мобілізації капіталу для реконструкції зруйнованої інфраструктури, технологічного переозброєння підприємств і забезпечення сталої господарської динаміки в довгостроковій перспективі.

1.2. Класифікація та характеристика форм і видів інвестиційного банківського кредитування

Інвестиційне банківське кредитування постає як розгалужена і внутрішньо диференційована система фінансових відносин між банківською установою та позичальником, що формується у зв'язку з необхідністю фінансового забезпечення довгострокових капіталовкладень у виробничий потенціал підприємств. На відміну від короткострокових позик, що обслуговують переважно потреби у поповненні оборотного капіталу, інвестиційне кредитування покликане зміцнювати матеріально-технічну основу суб'єктів господарювання, сприяти технологічній модернізації та нарощенню виробничих можливостей. Різноманітність інвестиційних потреб підприємств спричинила виникнення розгалуженої системи видів і форм такого кредитування, кожна з яких характеризується власними ознаками, перевагами та обмеженнями застосування [30].

Упорядкування інвестиційних банківських кредитів провадиться за різноманітними ознаками, що охоплюють ключові параметри кредитних відносин: цільове спрямування коштів, строки дії, організаційний механізм надання, форму забезпечення, коло учасників угоди, спосіб нарахування відсотків та галузеву орієнтацію. Кожна із зазначених ознак дозволяє виокремити однорідні групи кредитів, що суттєво різняться за своєю економічною сутністю та умовами обслуговування. Глибоке розуміння цієї систематики є рівною мірою важливим як для позичальника, що підбирає найбільш підходящий інструмент фінансування проекту, так і для банку, що вибудовує кредитну пропозицію та організовує процес управління ризиками [34].

Узагальнення наявних наукових підходів до систематизації інвестиційного банківського кредитування дозволяє виокремити сім ключових класифікаційних ознак. Наочне відображення повної класифікаційної системи представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація форм і видів інвестиційного банківського кредитування

Класифікаційна ознака	Вид / форма кредиту	Коротка характеристика
За цільовим спрямуванням коштів	Кредити на реальні інвестиції	Фінансування придбання матеріальних і нематеріальних активів: будівництво, обладнання, НДДКР, програмне забезпечення
	Кредити на фінансові інвестиції	Фінансування купівлі цінних паперів, корпоративних прав, внесків до статутних капіталів
За строком надання	Середньостроковий (1–3 роки)	Часткове оновлення основних засобів, проекти з коротким виробничим циклом та швидкою окупністю
	Довгостроковий (понад 3 роки)	Капіталомісткі проекти: будівництво потужностей, модернізація промислових об'єктів, розроблення родовищ
За організаційною формою надання	Проектне фінансування	Джерело погашення - виключно грошові потоки самого проекту; банк бере участь у моніторингу реалізації
	Синдиковане (консорціумне) кредитування	Об'єднання кількох банків для спільного фінансування; ризик розподіляється між учасниками синдикату
	Лізингове кредитування	Банк або афілійована структура купує майно і надає його в оренду з опцією подальшого викупу
	Публічно-приватне партнерство (ПДП)	Поєднання банківських позик із державними гарантіями, бюджетними вкладеннями або ресурсами МФО
За технікою надання коштів	Разова позика	Перерахування всієї суми єдиним платежем або за траншовим графіком відповідно до ступеня освоєння проекту
	Невідновлювальна кредитна лінія	Залучення коштів частинами в межах ліміту; погашена частина ліміту не підлягає повторному використанню
	Відновлювальна кредитна лінія	Можливість повторного використання вже повернутих коштів; підходить для проектів з нерівномірним ритмом капіталовкладень
За видом відсоткової ставки	Фіксована ставка	Незмінна впродовж усього строку; забезпечує передбачуваність витрат на обслуговування боргу
	Плаваюча ставка	Прив'язана до ринкових орієнтирів; вища невизначеність для позичальника, але потенційно вигідніша при низхідному тренді
	Гібридна ставка	Фіксована на початковому етапі з автоматичним переходом на плаваючу після закінчення пільгового терміну

Продовження таблиці 1.1

За колом учасників угоди	Двосторонні угоди	Один банк і один позичальник; домінуюча форма для малого і середнього бізнесу
	Багатосторонні угоди	Кілька кредиторів, інвесторів або органів влади; застосовується для стратегічно значущих проєктів
За галузевою належністю	Промисловість	Кожна галузь має специфічний інвестиційний цикл, структуру ризиків і вимоги до строків кредитування
	АПК	
	Будівництво та нерухомість	
	Транспорт і логістика	
	Енергетика	
	ІТ / Зелені технології	Пріоритетний напрям у контексті євроінтеграції та залучення ресурсів ЄІБ і МФК

Джерело: складено автором

Як видно з табл. 1.1, інвестиційне банківське кредитування є внутрішньо диференційованою системою. Розглянемо детальніше зміст кожної ознаки.

За цільовим спрямуванням коштів інвестиційні банківські кредити розподіляються на дві принципові групи: кредити під фінансування реальних та кредити під фінансування фінансових інвестицій. Кредити на реальне інвестування спрямовуються на придбання матеріальних і нематеріальних активів, що забезпечують здійснення господарської діяльності підприємства. Ця група охоплює кредити на зведення та реконструкцію виробничих об'єктів, придбання устаткування та машин, закупівлю рухомого складу, фінансування науково-дослідних і конструкторських робіт, а також освоєння програмних продуктів та інших нематеріальних активів. Зазначений напрям залишається найбільш затребуваним у вітчизняній економіці, оскільки безпосередньо сприяє зростанню виробничих потужностей та зміцненню конкурентних позицій підприємств [24].

Кредити на фінансові інвестиції передбачають надання банківських коштів для купівлі цінних паперів, придбання корпоративних прав або внесення вкладів до статутних капіталів сторонніх юридичних осіб. Цей різновид інвестиційного кредитування залишається менш розповсюдженим через підвищений ризиковий профіль операцій із фінансовими інструментами та труднощі об'єктивного

визначення їх ринкової вартості. Разом із тим у країнах із зрілими фінансовими ринками кредитування угод злиттів і поглинань, операцій із викупу корпоративних прав та стратегічних придбань акціонерних пакетів утворює важливу складову кредитного портфеля великих інвестиційних банків. В Україні цей сегмент знаходиться лише на початку свого розвитку, що пояснюється незрілістю фондового ринку та недостатньою прозорістю корпоративних відносин [31].

За критерієм строковості інвестиційні кредити поділяються на середньострокові та довгострокові. Середньострокові кредити надаються строком від одного до трьох років і зазвичай призначаються для часткової заміни основних засобів, придбання нового обладнання або реалізації проектів із відносно коротким виробничим циклом та швидкою окупністю. Вони є доступнішими для позичальників і менш ризикованими для банківських установ, адже якість фінансового прогнозування на середньострокову перспективу значно вища, ніж у довгостроковому вимірі. Довгострокові кредити охоплюють термін від трьох до десяти і більше років та орієнтовані на фінансування капіталомістких проектів: будівництво нових виробничих потужностей, комплексну модернізацію промислових об'єктів, розроблення родовищ сировини, впровадження проривних технологічних рішень [27].

Особливість довгострокового інвестиційного кредитування полягає у потребі детального моделювання фінансових потоків позичальника на далеку перспективу з урахуванням ймовірних змін ринкової кон'юнктури, нормативного середовища та макроекономічної ситуації. Це значно підвищує складність оцінки кредитного ризику та вимагає застосування розвинених аналітичних інструментів порівняно з короткостроковим кредитуванням. Водночас довгострокові кредити несуть стратегічну цінність для реального сектора, адже саме вони фінансують проекти з тривалим горизонтом реалізації, що закладають підвалини сталого економічного розвитку. В умовах повоєнного відновлення України значення довгострокового інвестиційного кредитування набуває особливої суспільної ваги [18].

За організаційною формою та механізмом надання коштів виокремлюються декілька провідних форм інвестиційного банківського кредитування. Проектне

фінансування вирізняється найбільшою складністю і водночас найвищим потенціалом: воно передбачає фінансування конкретного проекту, в якому джерелом повернення боргу слугують виключно грошові надходження, генеровані самим цим проектом. У межах цієї схеми банк безпосередньо долучається до аналізу техніко-економічного обґрунтування, оцінки фінансової стійкості проекту та систематичного моніторингу його виконання. Визначальна риса проектного фінансування - збалансований розподіл ризиків між усіма учасниками: позичальником, банком-кредитором, інвесторами та іншими зацікавленими сторонами, що уможливорює реалізацію масштабних проектів, недосяжних для окремого позичальника за звичайних умов [11].

Консорціумне або синдиковане кредитування будується на об'єднанні кількох банків для спільного фінансування великих проектів, що виходять за межі фінансових можливостей або допустимого ризикового апетиту однієї установи. Банк-організатор формує кредитний синдикат, узгоджує умови участі та координує взаємодію всіх членів консорціуму. Кожен учасник синдикату розподіляє між собою кредитний ризик пропорційно до своєї частки і отримує відповідну частину відсоткового доходу. Ця форма набула найширшого застосування у міжнародній практиці - особливо при фінансуванні нафтогазових, великих інфраструктурних та промислових проектів. В Україні синдиковане кредитування поступово розвивається, зокрема в рамках залучення ресурсів міжнародних фінансових інституцій для відновлення зруйнованої інфраструктури [12].

Лізингове кредитування є специфічним способом фінансування придбання основних засобів, за яким банк або афільована лізингова структура купує необхідне підприємству майно та надає його в оренду з опцією подальшого викупу. В економічному відношенні фінансовий лізинг рівнозначний цільовому кредиту, оскільки вартість переданого майна поступово компенсується через регулярні платежі, що поєднують амортизаційну та фінансову складову. Для позичальника ця форма вигідна тим, що дозволяє користуватися необхідним обладнанням без значних початкових витрат, зберігати оборотний капітал для фінансування поточних операцій та скористатися податковими перевагами через включення лізингових

платежів до витрат. Для банку привабливість лізингу полягає у збереженні права власності на об'єкт лізингу до повного погашення заборгованості, що суттєво зменшує ризик фінансових втрат [2].

За технікою надання коштів інвестиційні кредити поділяються на разові позики та кредитні лінії. Разовий кредит передбачає перерахування всієї суми єдиним платежем або за траншовим графіком відповідно до ступеня освоєння проекту. Ця форма є класичною і найпростішою в адмініструванні. Невідновлювальна кредитна лінія дає змогу залучати кошти частинами в рамках затвердженого ліміту відповідно до поточних потреб проекту, однак погашена частина ліміту не підлягає повторному використанню. Відновлювальна кредитна лінія або рамкова угода є найбільш гнучким фінансовим інструментом, що дозволяє багаторазово задіювати вже повернуті кошти впродовж усього строку угоди. Завдяки цьому вона особливо придатна для проектів із нерівномірним ритмом капіталовкладень або тих, де окремі етапи потребують повторного фінансування [13].

За природою відсоткової ставки інвестиційні кредити поділяються на позики з фіксованою та плаваючою ставкою. Фіксована ставка забезпечує позичальнику повну передбачуваність витрат на обслуговування боргу протягом усього строку, що спрощує довгострокове фінансове планування та знижує невизначеність при побудові проектних фінансових моделей. Однак, як правило, вона є вищою за поточний ринковий рівень, оскільки містить премію за процентний ризик, який банк приймає на себе. Позики з плаваючою ставкою, прив'язаною до ринкових орієнтирів, несуть вищий процентний ризик для позичальника, проте можуть виявитися економічно вигіднішими в умовах низхідного тренду ставок. Окремі банки практикують гібридні продукти з фіксованою ставкою на початковий період та автоматичним переходом на плаваючу після завершення пільгового терміну.

За колом учасників кредитної угоди розрізняють двосторонні та багатосторонні схеми. Двосторонні угоди укладаються між одним банком і позичальником та є домінуючою формою для малого і середнього бізнесу, де обсяги кредитування вписуються в ліміти однієї установи. Багатосторонні угоди

об'єднують кількох кредиторів, інвесторів або органів публічної влади, що мають інтерес у реалізації стратегічно значущого проекту. Різновидом багатосторонніх угод є публічно-приватне партнерство, що поєднує банківські позики з державними гарантіями, бюджетними вкладеннями або ресурсами міжнародних фінансових організацій. Така конфігурація суттєво знижує кредитний ризик для комерційних банків і відкриває можливість їхньої участі у проектах, що за суто ринковою логікою вважалися б надмірно ризикованими.

За галузевою належністю виокремлюють інвестиційне кредитування промисловості, агропромислового комплексу, будівельного сектора і нерухомості, транспортно-логістичної галузі, енергетики та відновлюваних джерел енергії, сфери інформаційних технологій і телекомунікацій. Кожна з них має властивий їй інвестиційний цикл, структуру витрат та доходів, ризиковий профіль і специфічні вимоги до позикового фінансування. Для агропромислового комплексу характерна виражена сезонність грошових потоків і суттєва залежність від кліматичного чинника, що зумовлює потребу в гнучких графіках погашення. Промисловість та енергетика вимагають поглибленого аналізу технологічних параметрів проектів та ринків збуту, на яких функціонує позичальник.

Стрімко набирає обертів зелене інвестиційне кредитування, орієнтоване на фінансування проектів підвищення енергоефективності, розбудови відновлюваної енергетики, застосування екологічно безпечних технологій та реалізації програм скорочення вуглецевих викидів. Банки дедалі ширше запроваджують спеціалізовані зелені кредитні програми, нерідко на пільгових умовах щодо ставки або строку, що стимулює підприємства до екологічно відповідального інвестування. Підвищений інтерес до цього напряму зумовлений як посиленням екологічних регуляторних вимог в Україні та ЄС, так і доступністю цільового рефінансування від міжнародних фінансових організацій - Європейського інвестиційного банку та Міжнародної фінансової корпорації.

Таким чином, класифікація форм і видів інвестиційного банківського кредитування за різними критеріями дозволяє сформувати системне уявлення про увесь спектр інструментів довгострокового банківського фінансування. Кожен із

них має специфічний набір переваг та обмежень, що визначає раціональність його використання за конкретних умов реалізації інвестиційного проекту. При формуванні кредитної пропозиції банк зобов'язаний враховувати характеристики кожного виду кредиту і забезпечувати їх відповідність потребам позичальника, специфіці фінансованого проекту та власній стратегії ризик-менеджменту. Перспективи подальшої диверсифікації форм інвестиційного банківського кредитування в Україні залежатимуть від масштабів відновлення економіки, ступеня зрілості вітчизняного фінансового ринку та готовності банківського сектора брати на себе виважені довгострокові ризики в інтересах загальноекономічного прогресу країни.

1.3. Нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення здійснення інвестиційного кредитування банками

Інвестиційне банківське кредитування як різновид складної економічної діяльності реалізується в умовах чітко структурованого правового поля, що формується одночасно на кількох рівнях: загальнодержавному, спеціалізованому банківському та внутрішньоінституційному. Така багаторівнева нормативно-правова архітектура відображає поступальний розвиток державної політики у галузі банківського нагляду та врегулювання кредитних відносин. Ґрунтовне опанування цієї правової системи є обов'язковою умовою результативної побудови кредитного процесу в банку та надійного захисту інтересів кожного з його учасників.

Систематизацію нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційне банківське кредитування в Україні, представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Нормативно-правове забезпечення інвестиційного банківського кредитування
в Україні

№	Нормативний акт	Характеристика
1	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV	Визначає загальні засади кредитних зобов'язань, порядок укладення договору банківського кредиту, нарахування та сплати відсотків, правові наслідки невиконання зобов'язань
2	Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV	Регулює відносини у сфері фінансового лізингу та окремих інструментів інвестиційного фінансування господарської діяльності
3	Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III	Закріплює основоположні засади банківської діяльності, вимоги до проведення кредитних операцій, порядок резервування під кредитні ризики та наглядові повноваження НБУ
4	Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898-IV	Регулює порядок надання кредитів під заставу нерухомості; визначає поняття іпотеки, підстави її виникнення та механізм звернення стягнення на предмет застави
5	Закон України «Про заставу» від 02.10.1992 № 2654-XII	Систематизує різновиди застави, порядок її оформлення та реалізації заставного майна при порушенні боржником умов договору
6	Постанова НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 № 351	Встановлює критерії класифікації позичальників, вимоги до формування резервів відповідно до рівня ризику та ознаки визнання позики нестандартною
7	Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 № 368	Регламентує методологію оцінки кредитоспроможності позичальника, вимоги до кредитного договору, правила ведення кредитного дос'є та контроль за цільовим використанням коштів
8	Стандарти Базельського комітету з банківського нагляду (Базель III)	Встановлюють вимоги до достатності капіталу, показників ліквідності та фінансового левериджу; запроваджують концепцію випереджального резервування під очікувані кредитні втрати
9	Внутрішньобанківська нормативна база (положення про кредитну політику, про оцінку кредитоспроможності, інструкція з моніторингу)	Окреслює стратегічні орієнтири кредитної діяльності, ліміти на позичальників, методологію оцінки застави та порядок реагування на виявлені порушення договірних умов

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 9]

Як видно з табл. 1.2, нормативно-правове регулювання інвестиційного банківського кредитування має багаторівневий характер і охоплює норми

цивільного та господарського законодавства, профільне банківське законодавство, законодавство у сфері заставних відносин, нормативні акти Національного банку України, міжнародні стандарти Базельського комітету, а також внутрішньобанківські регламенти.

Законодавчу основу нормативно-правового регулювання інвестиційного банківського кредитування в Україні закладають положення Цивільного кодексу України, що окреслює загальні принципи укладення та виконання договорів позики, розкриває зміст кредитних зобов'язань, порядок нарахування та сплати відсоткового доходу, а також визначає правові наслідки невиконання зобов'язань за кредитними договорами. Господарський кодекс України додатково регулює відносини у сфері фінансового лізингу та деяких інших інструментів інвестиційного фінансування. Дотримання цивільно-правових норм забезпечує однозначність правового статусу кредитних відносин і усуває ризики правової невизначеності для обох сторін угоди [29].

Спеціалізоване законодавче регулювання банківської діяльності, в тому числі в частині інвестиційного кредитування, здійснюється на підставі Закону України «Про банки і банківську діяльність». Цей акт закріплює основоположні засади банківської діяльності, встановлює вимоги до проведення кредитних операцій, регламентує порядок резервування під кредитні ризики та окреслює наглядові повноваження регулятора. Закон містить норми, що визначають умови виникнення кредитних відносин між банком і позичальником, вимоги до забезпечення зобов'язань та правовий механізм захисту інтересів кредитора у разі дефолту боржника. Для банківського фахівця у сфері інвестиційного кредитування цей закон є вихідним орієнтиром у практичній роботі [3].

Окремий масив правового регулювання утворює законодавство про заставні відносини, що є невід'ємним елементом інвестиційного кредитного процесу. Закон України «Про іпотеку» регулює порядок надання кредитів під заставу нерухомості, що є поширеним способом забезпечення довгострокових інвестиційних позик. Він встановлює поняття іпотеки та іпотечної заставної, визначає підстави її виникнення, умови договору про задоволення вимог кредитора та правомочності

іпотекодержателя щодо звернення стягнення на предмет іпотеки у разі невиконання позичальником договірних зобов'язань. Закон України «Про заставу», своєю чергою, систематизує різновиди застави, порядок її оформлення та реалізації заставного майна при порушенні боржником умов договору, а також закріплює права заставодержателя. Ці норми у сукупності утворюють правовий щит, що захищає банківські інтереси при наданні інвестиційних кредитів під майнове забезпечення [4].

Провідну роль у системі нормативного регулювання інвестиційного кредитування відіграють акти Національного банку України. Постанова НБУ «Про порядок визначення розміру кредитного ризику за окремими активними операціями» встановлює критерії класифікації позичальників, вимоги до формування резервів під кредитні операції відповідно до рівня ризику та ознаки визнання позики нестандартною. Цей документ безпосередньо формує підходи банків до оцінки кредитоспроможності клієнтів при розгляді інвестиційних кредитних заявок та визначає обсяг обов'язкового резервування. Систематичне оновлення постанови наближає вітчизняні стандарти оцінки кредитного ризику до загальноприйнятих міжнародних практик [6].

Суттєвою частиною нормативної бази є приписи НБУ щодо пруденційних стандартів банківської діяльності. Інструкція НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків при здійсненні кредитних операцій» регламентує методологію оцінки кредитоспроможності позичальника, змістові вимоги до кредитного договору, правила ведення кредитного дос'є та механізм контролю за цільовим використанням залучених коштів. Перераховані норми мають пряме прикладне значення для побудови інвестиційного кредитного процесу та захисту банку від можливих зловживань із боку позичальника [7].

На міжнародному рівні правове підґрунтя інвестиційного банківського кредитування визначається стандартами Базельського комітету з банківського нагляду. Базель III закріплює посилені вимоги до достатності капіталу, показників ліквідності та фінансового левериджу банків, що безпосередньо обмежує або розширює їхню спроможність надавати довгострокові інвестиційні кредити.

Поступова імплементація Базель III в Україні зумовлює трансформацію підходів до управління кредитними ризиками, зокрема в частині резервування під довгострокові позики з урахуванням очікуваних втрат за весь строк кредитування. Принципово важливим нововведенням є концепція випереджального резервування, що вимагає від банків формувати захисні буфери під потенційні втрати заздалегідь, не очікуючи їх фактичної матеріалізації [9].

Інформаційно-аналітичне забезпечення інвестиційного кредитування охоплює сукупність даних, інформаційних джерел, аналітичних методів та процедур, якими банк послуговується для підготовки обґрунтованих кредитних рішень. До основних компонентів цього забезпечення відносяться: фінансова звітність позичальника, техніко-економічне обґрунтування проекту, галузева аналітика, відомості з єдиного кредитного реєстру та кредитна репутація клієнта. Якість кожного з цих інформаційних блоків безпосередньо визначає точність кредитного рішення та адекватність оцінки ризиків конкретного проекту [10].

Фінансова звітність позичальника є первинним інформаційним масивом для банківської оцінки його кредитоспроможності. Вона включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів та інші форми, складені відповідно до національних стандартів обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності. Під час аналізу звітності банк обчислює ключові фінансові індикатори: коефіцієнти ліквідності, показники фінансової стійкості, рентабельності та боргового навантаження. Пріоритетна увага приділяється дослідженню грошових потоків інвестиційного проекту, адже саме їхній розмір і стабільність визначають реальну здатність позичальника обслуговувати і повертати кредит упродовж усього строку його дії [14].

Техніко-економічне обґрунтування інвестиційного проекту є центральним аналітичним документом, що лежить в основі кредитного рішення банку. Воно містить характеристику проекту та його цілей, дослідження ринку збуту і конкурентного оточення, технологічний опис, розрахунок потреби у фінансуванні, обґрунтування джерел погашення боргу та показники ефективності. Банківські аналітики здійснюють власну незалежну перевірку обґрунтування, зосереджуючись

на достовірності прогнозів доходів і витрат, реалістичності розрахованого строку окупності та горизонту повернення позикових ресурсів. Обов'язковим елементом аналізу є стрес-тестування прогнозних показників через сценарне моделювання, що дозволяє оцінити фінансову стійкість проекту в умовах несприятливих змін зовнішнього середовища [15].

Відомості єдиного кредитного реєстру займають особливе місце в інформаційно-аналітичному арсеналі банку при розгляді інвестиційних кредитних заявок. Українське бюро кредитних історій концентрує дані про виконання позичальниками зобов'язань перед усіма кредиторами упродовж тривалого часу. Аналіз цих відомостей дозволяє банку скласти об'єктивну картину платіжної дисципліни клієнта, повноту картини його поточних боргових зобов'язань та потенційне кредитне навантаження. З огляду на те, що довгострокові інвестиційні кредити передбачають тривале відволікання банківського капіталу, кредитна репутація позичальника є одним із вирішальних чинників при ухваленні рішення [21].

Самостійну інформаційну цінність для банків при аналізі інвестиційних проектів становлять галузева та макроекономічна статистика. НБУ, Державна служба статистики України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національне агентство з розвитку і євроінтеграції систематично публікують аналітичні матеріали, що відображають динаміку економіки, рівень інвестиційної активності в різних секторах і тенденції кредитного попиту. Ці матеріали формують широкий макроекономічний контекст аналізу інвестиційного кредитування на рівні банку, галузі та національної економіки [22].

Внутрішньобанківська нормативна база утворює самостійний рівень регулювання інвестиційного кредитного процесу. Положення про кредитну політику окреслює стратегічні орієнтири кредитної діяльності, визначає пріоритетні галузі та категорії позичальників, встановлює ліміти на одного боржника або групу пов'язаних осіб і закріплює допустимі форми забезпечення зобов'язань. Положення про оцінку кредитоспроможності містить методологію розрахунку фінансових показників, процедуру оцінки заставного майна та критерії прийняття кредитного

рішення. Інструкція з контролю за виконанням кредитних договорів регламентує моніторинг цільового використання коштів та порядок реагування банку на виявлені порушення. Розвинена система внутрішніх регламентів свідчить про зрілість та відповідальність банку в організації інвестиційного кредитування.

Сучасні інформаційно-аналітичні системи банків забезпечують широку автоматизацію аналітичних розрахунків. Спеціалізовані програмні рішення для оцінки інвестиційних проектів уможливають моделювання грошових потоків, сценарний аналіз через варіювання ключових параметрів, розрахунок показників окупності різними методами та оцінку чутливості фінансового результату до макроекономічних коливань. Інтеграція цих систем із реєстрами заставного майна та кредитним реєстром підвищує рівень автоматизації процесу і скорочує витрати на опрацювання кредитних заявок.

Перспективним вектором удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення є розгортання єдиних цифрових платформ для збору, обробки та наочного представлення даних про інвестиційне кредитування. Впровадження інструментів штучного інтелекту, технологій машинного навчання та методів аналітики великих даних відкриває можливості для проактивного виявлення відхилень від прогнозних показників проекту та оптимізації кредитних рішень на основі актуальної аналітики у режимі реального часу. Розвиток автоматизованого скорингу, інтелектуальної перевірки документів та наскрізної інтеграції з державними реєстрами суттєво прискорює процес оцінки позичальника без втрати її аналітичної якості.

Отже, нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення інвестиційного банківського кредитування утворюють взаємопов'язану систему, що регулює відносини між учасниками інвестиційного процесу на кожному його етапі. Якість цієї системи безпосередньо відображається на обґрунтованості кредитних рішень, рівні кредитного ризику банківського сектора та стані інвестиційної активності в країні. Подальша гармонізація нормативної бази з європейськими стандартами та модернізація інформаційно-аналітичної інфраструктури є

ключовими передумовами підвищення результативності інвестиційного кредитування та посилення його внеску в економічне зростання України.

Висновки до 1 розділу

У першому розділі дипломної роботи розглянуто теоретичне підґрунтя інвестиційного банківського кредитування як вагомого механізму фінансового забезпечення розвитку реального сектора національної економіки.

Визначено, що інвестиційне банківське кредитування є особливою формою кредитних відносин між банківською установою та суб'єктом господарювання, що виникає з приводу довгострокового фінансування капіталовкладень у нарощення виробничого потенціалу підприємств. На відміну від короткострокових позик, воно орієнтоване на зміцнення матеріально-технічної бази позичальника, освоєння нових технологічних рішень та розширення виробничих потужностей. Його визначальними рисами є тривалість строків, значний обсяг позикових коштів, підвищений рівень невизначеності та обов'язковість детального техніко-економічного обґрунтування проекту, що формує особливі вимоги до побудови кредитного процесу та системи управління ризиками.

З'ясовано, що інвестиційне банківське кредитування виконує у фінансовій системі держави низку взаємопов'язаних функцій: ресурсоформуючу, трансформаційну, стимулюючу та макроекономічну стабілізуючу. Їхня реалізація забезпечує перерозподіл тимчасово вільних фінансових ресурсів на користь інвестиційно активних суб'єктів господарювання, перетворення заощаджень на виробничі капіталовкладення, технологічне оновлення підприємств та підтримання інвестиційного попиту в економіці. З огляду на воєнний стан в Україні та нагальну необхідність відновлення зруйнованої інфраструктури зазначені функції набувають особливого стратегічного значення.

Здійснено систематизацію форм і видів інвестиційного банківського кредитування за такими ознаками, як цільове призначення коштів, строки надання, механізм організації фінансування, метод надання коштів, характер відсоткової

ставки та склад учасників угоди. Доведено, що кожен вид інвестиційного кредиту має власну економічну природу та специфічні переваги, а вибір оптимального інструменту має ґрунтуватися на особливостях конкретного проекту, фінансовому стані позичальника та стратегії ризик-менеджменту банку. Як особливо перспективний напрям визначено зелене інвестиційне кредитування, що відповідає глобальним тенденціям декарбонізації економіки та відкриває можливості для залучення рефінансування від міжнародних фінансових організацій.

Досліджено нормативно-правове забезпечення інвестиційного банківського кредитування в Україні, яке має багаторівневий характер і охоплює норми цивільного та господарського законодавства, профільне банківське законодавство, законодавство у сфері заставних відносин, нормативні акти Національного банку України, а також міжнародні стандарти Базельського комітету з банківського нагляду. Встановлено, що поетапне впровадження вимог Базель III суттєво посилює пруденційні стандарти при довгостроковому кредитуванні, а подальше наближення вітчизняної нормативної бази до європейських стандартів є необхідною передумовою зміцнення правового середовища інвестиційного кредитування.

Узагальнено склад інформаційно-аналітичного забезпечення, що включає фінансову звітність позичальника, техніко-економічне обґрунтування проекту, відомості кредитного реєстру та галузеву статистику. Визначено, що ключовим інструментом обґрунтування кредитного рішення є оцінка грошових потоків проекту та сценарний аналіз його стійкості, а перспективним напрямом вдосконалення - впровадження цифрових платформ та інструментів штучного інтелекту для автоматизації процесу оцінки позичальників.

Таким чином, інвестиційне банківське кредитування є складним і багатовимірним явищем, ефективне функціонування якого залежить від узгодженої взаємодії правового, інформаційного та аналітичного компонентів. Сформульовані теоретичні положення утворюють методологічне підґрунтя для подальшого дослідження стану та результативності інвестиційного кредитування в банківській системі України.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз стану та динаміки інвестиційного кредитного портфеля банків України

Вітчизняний банківський сектор провадить свою діяльність в умовах безпрецедентного тиску, спричиненого повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України. Незважаючи на масштабне знищення виробничої інфраструктури та вимушене переміщення значної частини населення й підприємницьких структур, банківська система продемонструвала достатній рівень інституційної витривалості та зберегла спроможність підтримувати фінансування реального сектору [42; 47]. Для забезпечення комплексності дослідження аналіз охоплює п'ятирічний горизонт – 2021–2025 роки, що дає змогу простежити динаміку як у передвоєнний, так і у воєнний та відновний періоди. Ключові показники банківської системи за вказаний період систематизовано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Ключові показники банківської системи України за 2021–2025 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р. / зміна
Кількість діючих банків, од.	71	67	63	62	61 / -13,4%
Загальні активи, млрд грн	1 930,0	2 350,0	2 820,0	3 260,0	3 400,0 / +76,2%
Кредити клієнтам (усього), млрд грн	1 044,0	1 007,6	997,9	1 106,8	1 197,7 / +14,7%
Кредити фізичних осіб, млрд грн	254,4	221,1	512,4	558,2	365,4 / +43,7%
Кошти клієнтів, млрд грн	700,0	950,0	1 350,0	1 900,0	2 200,0 / +214,3%
Чистий прибуток банків, млрд грн	77,5	-2,0	83,2	135,0	130,0 / +67,7%
Частка NPL у кредитному портфелі, %	14,2	14,8	15,5	14,9	15,3
Облікова ставка НБУ (кінець року), %	9,0	25,0	15,0	13,5	13,0 / -
Норматив достатності кап. (H2), %	19,0	17,5	17,7	16,15	16,0 / -3 п.п.

Джерело: складено автором за даними НБУ та оглядів банківського сектору НБУ [54, 55]

П'ятирічна динаміка демонструє принципово різні фази розвитку. У 2021 році банківська система перебувала у стані відносної стабільності: 71 діюча установа, загальні активи 1,930 млрд грн, чистий прибуток 77,5 млрд грн і порівняно помірна частка NPL близько 30%. Повномасштабне вторгнення у 2022 році спричинило різкий злам: банківська система зафіксувала збиток 2,0 млрд грн, кількість установ скоротилася до 67, а частка NPL зросла до 38%. Водночас інституційний каркас системи встояв – жоден системний банк не збанкрутував.

Переломним у відновленні виявився 2023 рік: рекордний прибуток 83,2 млрд грн, обумовлений передусім доходами від вкладень у ДС НБУ та ОВДП при обліковій ставці 25%, і початок зниження частки NPL. Загальні активи зросли до 2,35 трлн грн. Упродовж 2023 року НБУ відкликав ліцензії чотирьох установ – «Банку Форвард», «Айбокс Банку», «АКБ Конкорд» та «Укрбудінвестбанку», – що засвідчило продовження регуляторного очищення ринку. У 2024–2025 роках, із поступовим зниженням облікової ставки до 13,5%, банки переорієнтовували вільні ресурси на кредитування: чистий прибуток сягнув 135 млрд грн у 2024 р., а активи перевищили 3,26 трлн грн.

Таблиця 2.2

Динаміка кредитного портфеля банків України за строками погашення
(залишки на кінець року, млрд грн)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р. (груд.)	Зміна 2025/2021, %
Усього кредитів, млрд грн	1 044,0	1 007,6	997,9	1 106,8	1 197,7	+14,7
у т.ч. від 1 до 5 років, млрд грн	356,6	332,2	330,7	383,6	493,0	+38,3
у т.ч. понад 5 років, млрд грн	148,3	148,7	154,8	165,1	183,5	52,3
у т.ч. до 1 року, млрд грн	539,1	526,7	512,4	558,2	521,3	–
Частка до 1 року, %	51,6	–	51,3	50,4	43,5	–
Частка від 1 до 5 років, %	34,2	33,0	33,1	34,7	41,2	–
Частка понад 5 років, %	14,2	14,8	15,5	14,9	15,3	–

Джерело: складено автором за матеріалами оглядів банківського сектору НБУ та річних звітів НБУ за 2021–2025 рр. [55].

Динаміка кредитного портфеля (табл. 2.2) відображає кардинально різні сценарії для корпоративного та роздрібного сегментів. Гривневий кредитний портфель бізнесу у 2022 році уповільнив зростання до ~11,8% через шок першого року повномасштабної агресії та домінування безризикових вкладень у ДС НБУ. Однак уже з середини 2023 року розпочалося інтенсивне відновлення: +7,7% у другому півріччі 2023-го, +21,0% протягом 2024 року та ~+28,4% в оцінці на 2025 рік. Сукупно за п'ять років портфель зріс майже вдвічі – з ~380 до ~714 млрд грн.

Структурно важливою тенденцією є послідовне зниження питомої ваги субсидійованих кредитів у рамках програми «Доступні кредити 5-7-9%»: з понад 40% у 2023 році до 27,4% у III кварталі 2025 року при одночасному зростанні абсолютного обсягу портфеля. Банки активно кредитували аграрний сектор, оптову торгівлю, будівельну галузь і – вперше в новітній практиці – підприємства оборонно-промислового комплексу. Частка малого і середнього бізнесу в корпоративному гривневому портфелі зросла до 55%, що свідчить про реальну демократизацію кредитного доступу. Аграрний сектор у 2024–2025 роках демонстрував приріст портфеля довгострокових інвестиційних позик на рівні ~18,5% щорічно, підтверджуючи готовність галузі до оновлення основних засобів.

У роздрібному сегменті виділяється стрімкий розвиток іпотечного кредитування за програмою «ЄОселя»: після різкого падіння у 2022 році портфель зріс на 24,3% у 2023 р. та 39,8% у 2024 р. – і на початку 2025 року вже на 30% перевищував довоєнний рівень. Частка іпотеки в структурі роздрібного портфеля досягла 13,4% у III кварталі 2025 року. Кредити населенню загалом зросли з ~210 млрд грн у 2021 р. до ~360 млрд грн у 2025 р. (+71,4%), при цьому частка NPL у роздрібному сегменті знизилась з 23,52% (поч. 2024 р.) до 15,49% (поч. 2025 р.) – нижче довоєнного орієнтиру.

Таблиця 2.3

**Динаміка непрацюючих кредитів (NPL) у банківській системі України за
2021–2025 рр.**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р. (III кв.) / зміна 2025/2021
Частка NPL у сукупному портфелі, %	30,0	38,0	37,4	30,3	25,0 / -5,0 п.п.
NPL бізнесу, %	33,0	42,0	42,0	36,0	30,0 / -3,0 п.п.
NPL фізичних осіб, %	16,9	20,0	23,5	15,5	14,0 / -2,9 п.п.
NPL очищений (без держ. боргів), %	20,0	25,0	25,0	18,0	14,3 / -5,7 п.п.
Рівень покриття NPL резервами, %	90	88	85	82	80 / -10 п.п.

Джерело: складено автором за матеріалами оглядів банківського сектору НБУ за 2021–2025 рр. [55]

Динаміка NPL (табл. 2.3) охоплює повний цикл – від відносно помірних показників 2021 року до піку 2022–2023 рр. і подальшого стрімкого покращення. Починаючи з 2024 року головним рушієм зниження частки NPL стало нарощування обсягів нових кредитів вищої якості, що розбавляє успадкований масив проблемних позик. Очищений показник NPL (без урахування старих боргів державних банків) знизився до 14,3% у 2025 р., набагато точніше відображаючи реальний стан поточного портфеля. Рівень покриття резервами поступово знижувався, що відповідає нормалізації підходів до резервування в міру покращення якості кредитних вкладень [40].

Таблиця 2.4

Прибутковість банківської системи України за 2021–2025 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р. / зміна 2025/2021
Чистий прибуток сектору, млрд грн	77,5	-2,0	83,2	135	~130 / +67,7%
Чисті процентні доходи, млрд грн	150	170	280	330	~380 / +153%
Ставка ПНП для банків, %	18	18	50	25	25 / +7 п.п.
Частка ПриватБанку у прибутку, %	35		45	30	42 (I кв.) / →
Операційно збиткових банків, од.	4	12	5	8	– / →

Джерело: складено автором за даними НБУ [52, 53, 55]

Прибутковість банківського сектору (табл. 2.4) демонструє разючий контраст між роками. Рекордний прибуток 77,5 млрд грн у 2021 р. змінився збитком 2,0 млрд грн у рік повномасштабного вторгнення, після чого у 2023 р. встановлено новий рекорд – 83,2 млрд грн. Ключовими чинниками стрибка 2023 р. були: висока облікова ставка (25%), мінімальні потреби у нарощуванні резервів і зростання комісійних доходів. У 2024–2025 рр. прибуток утримується на рівні 130–135 млрд грн завдяки активному розширенню кредитного портфеля. Примітно, що зростання прибутку до оподаткування у 2024 р. відбулося попри зменшення ставки ПНП із 50% (2023) до 25% (2024–2025). Концентрація кредитного ризику залишається помітною: 147 найбільших позичальників із боргом понад 100 млн грн кожний формують 63% корпоративних інвестиційних кредитів, хоча частка МСБ послідовно зростає [44, 45].

Прогнозний аналіз на 2026 рік вказує на збереження висхідної траєкторії. За базовим сценарієм очікується зростання корпоративного кредитного портфеля на 15–25% та роздрібного – на 20–30%. За оптимістичним сценарієм темпи приросту можуть вдвічі перевищити базові значення за умови деескалації бойових дій і збільшення обсягів зовнішнього фінансування. Конкретні результати залежатимуть від масштабів державної підтримки, залучення ресурсів міжнародних партнерів та стану капітальної достатності банків, норматив якої (Н2 16%) є достатнім для нарощування кредитної активності.

2.2. Оцінювання ефективності інвестиційного кредитування на прикладі АТ КБ "Приватбанк"

АТ КБ «ПриватБанк» посідає лідерські позиції в банківській системі України за величиною активів, масштабом клієнтської бази та розгалуженістю регіональної мережі [48]. Починаючи з грудня 2016 року установа перебуває у повній державній власності після того, як НБУ спільно з Урядом ухвалили рішення про її націоналізацію задля недопущення системної дестабілізації банківського сектору. Частка ПриватБанку в сукупних активах банківської системи стабільно перевищує

позначку 20%, що зумовлює його статус системно важливої фінансової установи та визначальну роль у провадженні державної кредитної політики [37]. З метою комплексного оцінювання ефективності інвестиційного кредитування проведено аналіз ключових фінансових індикаторів банку за п'ятирічний період: 2021–2025 роки (дані з фінансової звітності за відповідні роки), а також окремо розглянуто показники станом на 01.01.2026 – останню наявну звітну дату.

Таблиця 2.5

Динаміка ключових фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк» за 2021–2025

рр., тис. грн

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Зміна 2025/2021, %
Загальні активи	582 851 091	737 417 225	878 249 699	956 714 170	941 086 427	+61,5
Чисті активи	407 256 669	549 738 551	685 062 888	771 835 030	904 319 140	+122,1
Кредити та заборгованість клієнтів	70 193 030	71 416 453	95 637 763	116 999 204	160 844 664	+129,1
Кошти клієнтів	321 705 424	464 871 501	549 686 644	611 566 106	719 026 397	+123,5
Власний капітал	66 614 525	57 843 245	83 294 249	99 143 853	100 283 220	+50,5
ОВДП (довідково)	206 216 778	235 870 992	255 668 013	339 927 696	374 891 726	+81,8
Всього доходів	50 937 542	73 233 272	101 637 532	110 508 767	122 628 039	+140,8
Чистий процентний дохід	29 316 919	39 917 417	59 620 969	66 887 284	79 926 189	+172,6
Чистий комісійний дохід	23 217 302	20 439 858	24 438 766	27 767 863	27 930 157	+20,3
Прибуток до оподаткування	35 067 108	34 736 509	72 765 259	81 004 134	87 967 043	+150,9
Чистий прибуток	35 050 411	30 252 395	37 764 685	40 140 855	29 082 508	-17,0

Джерело: складено автором за даними офіційної фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» [49, 50, 51]

Аналіз п'ятирічної динаміки активів банку (табл. 2.5) демонструє стрімке нарощування масштабів діяльності. Загальні активи зросли з 582,9 млрд грн у 2021 році до 941,1 млрд грн у 2025 році (+61,5%), хоча у 2025 році відбулося незначне скорочення порівняно з піковим значенням 2024 року (-1,6%). Значно виразнішою є динаміка чистих активів – +122,1% за п'ять років, що пояснюється різким зменшенням накопичених резервів з 193,2 млрд грн до 36,8 млрд грн унаслідок

врегулювання «спадкової» проблемної заборгованості докризового походження. Найважливішим індикатором відновлення кредитної функції є кредитний портфель: за 2021–2025 роки він збільшився у 2,3 рази – з 70,2 млрд грн до 160,8 млрд грн, що переконливо свідчить про поступовий перехід банку від утримання державних цінних паперів до безпосереднього кредитування реального сектору [39].

Кошти клієнтів як основне джерело фіндування зросли з 321,7 млрд грн у 2021 році до 719,0 млрд грн у 2025 році (+123,5%), що підтверджує збереження і зміцнення довіри клієнтів до установи навіть в умовах воєнного часу. Власний капітал демонстрував більш суперечливу динаміку: після скорочення у 2022 році (з 66,6 до 57,8 млрд грн) на тлі від'ємних резервів переоцінки він відновився до 100,3 млрд грн у 2025 році. Банк водночас продовжує нести тягар непокритого накопиченого збитку в розмірі 141,5 млрд грн – прямого наслідку зловживань колишнього менеджменту.

Загальні доходи за п'ять років зросли більш ніж удвічі – з 50,9 до 122,6 млрд грн (+140,8%). Визначальним рушієм є чистий процентний дохід, який збільшився у 2,7 рази – з 29,3 до 79,9 млрд грн, – що відображає як нарощування кредитного портфеля, так і значні надходження від ОВДП у роки дії підвищеної облікової ставки. Прибуток до оподаткування зріс у 2,5 рази – з 35,1 до 88,0 млрд грн. Чистий прибуток натомість знизився з 35,1 млрд грн у 2021 році до 29,1 млрд грн у 2025 році через різке зростання ефективної ставки оподаткування (до 66,9% у 2025 р.) та суттєве збільшення абсолютної суми ПНП.

Структурний аналіз доходів (табл. 2.6) виявляє принципову трансформацію їх складу протягом аналізованого п'ятиріччя. Питома вага чистого процентного доходу зросла з 57,5% у 2021 році до 65,2% у 2025 році (+7,7 п.п.), що відображає посилення ролі традиційного банківського бізнесу. У 2021 році банк фіксував від'ємний торговий результат (-3,4 млрд грн), а вже у 2022 році він перетворився на суттєве джерело доходів (9,5 млрд грн) завдяки зміні валютно-курсової кон'юнктури. Частка комісійного доходу знизилася у структурі з 45,6% до 22,8%, що пов'язано не з абсолютним скороченням комісійних надходжень, а з випереджальним зростанням процентних доходів.

Таблиця 2.6

Аналіз структури доходів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021–2025 рр., тис. грн / %

Показник	2021 р., тис.грн	2022 р., тис.грн	2023 р., тис.грн	2024 р., тис.грн	2025 р., тис.грн	Зміна частки, п.п. 2025/2021
Чистий процентний дохід	29 316 919	39 917 417	59 620 969	66 887 284	79 926 189	+22,0 п.п.
Чистий комісійний дохід	23 217 302	20 439 858	24 438 766	27 767 863	27 930 157	-23,4 п.п.
Торговий результат	-3 390 441	9 504 922	13 756 206	12 608 131	11 365 782	+9,3 п.п.
Інші доходи	1 793 762	3 371 075	4 021 591	3 245 489	3 405 912	-8,0 п.п.
Всього доходів	50 937 542	73 233 272	101 637 532	110 508 767	122 628 039	—

Джерело: розраховано автором за даними офіційної фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» [49, 50, 51]

Таблиця 2.7

Коефіцієнтний аналіз ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк»
за 2021–2025 рр.

Коефіцієнт / Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Тенд.
Рентабельність активів (ROA), %	6,01	4,10	4,30	4,19	3,09	↓
Рентабельність капіталу (ROE), %	52,6	52,3	45,3	40,5	29,0	↓
Чиста процентна маржа (NIM), %	7,20	7,26	8,71	8,66	8,92	↑
Відношення витрат до доходів (CIR), %	31,0	30,4	28,4	26,7	28,3	↓
Питома вага кредитів у загальних активах, %	12,04	9,68	10,89	12,23	17,09	↑↑
Питома вага ОВДП у загальних активах, %	35,4	32,0	29,1	35,5	39,8	↑
Коефіцієнт покриття (капітал/активи), %	11,4	7,8	9,49	10,36	10,66	↑
Відрахування до резервів / доходи, %	-11,2	22,2	4,43	2,55	2,64	↓
Ефективна ставка оподаткування, %	0,05	12,9	48,1	50,4	66,9	↑↑

Джерело: розраховано автором за даними офіційної фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» [49, 50, 51]

П'ятирічна динаміка коефіцієнтів (табл. 2.7) відображає складну взаємодію позитивних та негативних чинників. Рентабельність активів (ROA) знизилася з 6,01% у 2021 році до 3,09% у 2025 році, а рентабельність капіталу (ROE) – з 52,6% до 29,0%. Це відбувається, однак, не через погіршення операційної ефективності, а внаслідок зростання фіскального навантаження [41]. Показник CIR зменшився з 31,0% до 28,3%, підтверджуючи послідовне поліпшення операційної ефективності. Чиста процентна маржа (NIM) зросла з 7,20% у 2021 році до 8,92% у 2025 році, що пояснюється підвищенням облікової ставки та нарощуванням кредитування за ринковими ставками. Відношення відрахувань до резервів зазнало позитивної трансформації: у 2021 році банк відновлював резерви (від'ємні відрахування), у 2022 році формував значні резерви (22,2% від доходів), а з 2023 по 2025 рік показник стабілізувався на рівні 2,5–4,4% – свідчення якісного поліпшення нового кредитного портфеля.

Окремої уваги заслуговує аналіз окремих показників станом на 01.01.2026 – найновішу наявну звітну дату. Результати наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Окремі фінансові показники АТ КБ «ПриватБанк» станом на 01.01.2026, тис.

грн

Показник	Станом на 01.01.2026	Станом на 01.01.2025	Зміна, %
Загальні активи	941 086 427	956 714 170	-1,63
Чисті активи	904 319 140	771 835 030	+17,16
Кредити та заборгованість клієнтів	160 844 664	116 999 204	+37,48
Цінні папери (FVOCI)	217 284 985	204 240 124	+6,39
Цінні папери (амортизована собівартість)	190 530 777	138 683 783	+37,39
Кошти клієнтів	719 026 397	611 566 106	+17,57
Власний капітал	100 283 220	99 143 853	+1,15
Нерозподілений збиток	-141 536 335	-136 517 747	+3,68
ОВДП (довідково)	374 891 726	339 927 696	+10,29
Всього доходів	122 628 039	110 508 767	+10,97
Чистий процентний дохід	79 926 189	66 887 284	+19,49
Прибуток до оподаткування	87 967 043	81 004 134	+8,60
Витрати на ПНП	58 884 535	40 863 279	+44,10
Чистий прибуток	29 082 508	40 140 855	-27,55
Зобов'язання щодо ПНП (баланс)	42 133 018	21 552 955	+95,49

Джерело: складено автором за даними офіційної фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» [49, 50, 51]

Дані на 01.01.2026 фіксують продовження кредитної експансії: портфель кредитів клієнтів зріс на 37,5% – до 160,8 млрд грн, – а питома вага кредитів у загальних активах досягла 17,1% проти 12,2% на початку 2024 року. Вкладення в цінні папери за амортизованою собівартістю зросли більш ніж на третину (+37,4%), натомість загальні активи дещо скоротилися (-1,6%) внаслідок масштабного розформування резервів. Кошти клієнтів збільшилися на 17,6% – до 719,0 млрд грн, – підтверджуючи стабільність клієнтської бази. Власний капітал перевищив позначку 100 млрд грн (+1,15%), проте зростаючий нерозподілений збиток (141,5 млрд грн) залишається структурним обмеженням капітальної позиції банку [37].

Фінансові результати за 2025 рік (відображені у звітності на 01.01.2026) засвідчують зростання доходів до 122,6 млрд грн (+11,0%) та прибутку до оподаткування – до 88,0 млрд грн (+8,6%). Водночас чистий прибуток скоротився на 27,6% – до 29,1 млрд грн – через різке збільшення витрат на ПНП до 58,9 млрд грн (+44,1%). Балансовий залишок зобов'язань щодо ПНП майже подвоївся (з 21,6 до 42,1 млрд грн, +95,5%), що свідчить про суттєве зростання ефективної ставки оподаткування та посилення фіскального навантаження на банківський сектор у 2025 році.

Підсумовуючи, комплексний п'ятирічний аналіз АТ КБ «ПриватБанк» виявляє банківську установу, яка послідовно відновлює свою традиційну кредитну функцію після багаторічного домінування консервативної моделі з пріоритетним вкладенням у державні цінні папери. Стрімке нарощування кредитного портфеля (+129,1% за 2021–2025 рр.), стабілізація чистої процентної маржі на рівні 8,9%, поліпшення коефіцієнта CIR та зниження показника Cost of Risk свідчать про зміцнення позицій установи як ключового провайдера інвестиційного кредитування в Україні. Головним поточним викликом залишається зростаюче фіскальне навантаження, що стримує капіталізацію за рахунок нерозподіленого прибутку та може обмежити потенціал кредитної експансії у середньостроковій перспективі.

2.3. Методичні підходи до аналізу ризиків інвестиційного банківського кредитування та методів управління ними

Ефективна організація системи інвестиційного банківського кредитування неможлива без налагодженого ризик-менеджменту, який є її невід'ємною структурною складовою [38]. Запровадження воєнного стану та загострення макроекономічної нестабільності докорінно змінили умови застосування традиційних інструментів оцінки платоспроможності позичальників, ліквідності заставного майна та моделювання грошових потоків за інвестиційними проектами [46]. Для розуміння еволюції ризик-профілю банківського інвестиційного кредитування необхідно розглянути динаміку показників резервування і кредитного ризику у п'ятирічному розрізі – 2021–2025 рр. – на прикладі АТ КБ «ПриватБанк».

Таблиця 2.9

Аналіз резервування та ризиків кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021–2025 рр., тис. грн

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р. / зміна 2025/2021
Усього накопичених резервів, тис. грн	175 594 422	181 304 689	193 186 810	184 879 140	36 767 288 / -79,1%
Річні відрахування до резервів, тис. грн	-5 698 964	16 266 297	4 499 763	2 815 349	3 231 792 / н/д
Резерви під ЦП (FVOCI), тис. грн	0	3 453 276	9 138 705	10 348 235	12 201 305
Резерви під ЦП до погашення, тис. грн	127 075	186 937	175 934	2 266 544	3 050 028 / +2301%
Коефіцієнт Cost of Risk (CoR), %			4,71	2,41	2,01 / ↓ покращення
Субординований борг, тис. грн	235 607	304 719	316 500	350 303	0 / -100%

Джерело: складено автором за даними офіційної фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» [49, 50, 51]

Дані табл. 2.9 відображають разючу трансформацію резервного портфеля банку. У 2021 році відрахування до резервів були від'ємними (-5,7 млрд грн) – банк відновлював раніше надмірно сформовані резерви під успадковані проблемні

активи. У 2022 р. на тлі шоку від вторгнення резерви різко зросли (+16,3 млрд грн), після чого з 2023 по 2025 рр. спостерігається стійке зниження щорічних відрахувань – ознака підвищення якості нових кредитних вкладень. Обсяг накопичених резервів скоротився з 193,2 млрд грн (пік 2023 р.) до 36,8 млрд грн у 2025 р. (-81,0%): причиною є остаточне врегулювання «спадкової» проблемної заборгованості, що утворилась унаслідок зловживань попереднього менеджменту. Показник CoR знизився з 4,71% у 2023 р. до 2,01% у 2025 р., що засвідчує вдосконалення процедур андеррайтингу і якісне поліпшення нового портфеля.

Методологічну основу управління кредитними ризиками у ПриватБанку утворює модель очікуваних кредитних збитків (Expected Credit Loss, ECL), запроваджена відповідно до вимог МСФЗ 9. Її концептуальне ядро – тристадійна класифікація портфеля: стадія 1 – кредити без ознак погіршення (резерв 12-місячного ECL); стадія 2 – позики зі значним погіршенням якості (резерв на весь строк); стадія 3 – знецінені активи (повне визнання ECL з урахуванням вартості забезпечення). Позитивна динаміка CoR у 2024–2025 рр. пояснюється міграцією частини портфеля зі стадії 3 до стадій 1 і 2 завдяки реструктуризації і відновленню фінансового стану позичальників.

На загальносистемному рівні методичне підґрунтя управління ризиками інвестиційного кредитування формується регуляторними актами НБУ – Постановою № 351 та оновленою Постановою № 52 від 02.05.2024. За результатами оцінки якості активів (AQR) двадцяти найбільших банків у 2023 р. пруденційні коригування резервів становили лише 1% сукупного кредитного портфеля, що підтверджує адекватну оцінку кредитного ризику банківськими установами [38].

Характерною особливістю управління ризиками інвестиційного кредитування в умовах воєнного часу є ідентифікація принципово нових категорій загроз, що не мають аналогів у мирний період [43]. Перша – ризик фізичного руйнування заставного майна внаслідок ракетних ударів або бойових дій. Друга – ризик вимушеного переміщення позичальника, що кардинально змінює його реальні грошові потоки. Третя – ризик трансформації правового та кадастрового статусу активів на тимчасово окупованих або щойно деокупованих територіях. Четверта –

операційний ризик від збоїв критичної інфраструктури внаслідок обстрілів. Для нейтралізації цих загроз банківський сектор застосовує систему державних гарантій у рамках програми «Доступні кредити 5-7-9%», вимогу власної участі позичальника (20–30% кошторису), обов'язкове страхування застави та регулярний виїзний моніторинг проекту.

Невід'ємним елементом сучасного ризик-менеджменту стала диференціація кредитних умов залежно від регіонального розташування позичальника. Для підприємств у прифронтових областях – Харківській, Запорізькій, Херсонській, Донецькій та Миколаївській – банки запроваджують підвищені вимоги до первинного внеску та рівня забезпечення, скорочують строки кредитування й вимагають підтвердження наявності альтернативних виробничих майданчиків. Для позичальників із тилкових регіонів умови зберігають більш гнучкий характер.

Стійкість системи підтримується регулярним стрес-тестуванням під керівництвом НБУ. У 2025 р. регулятор провів черговий цикл комплексної оцінки стійкості з незалежним аудитом якості активів і багатосценарним моделюванням. За офіційними даними, норматив достатності регулятивного капіталу (Н2) утримується на рівні 16,15% при мінімально допустимих 8,5%, що свідчить про дворазовий запас міцності для нарощування кредитної активності.

Порівняльний аналіз ризиків (табл. 2.10) унаочнює еволюцію ризик-середовища за п'ять років. Якщо у 2021 р. переважало помірне ризик-середовище, то вже у 2022 р. кілька категорій ризиків одночасно набули критичного рівня. Поступова адаптація 2023–2024 рр. ознаменувалася зниженням кредитного та ринкового ризиків на тлі стабілізації облікової ставки. У 2025 р. фіскальний ризик, пов'язаний із ефективною ставкою ПНП 66,9% для ПриватБанку та невизначеністю ставки з 2026 р., перетворився на найгостріший структурний обмежувач зростання кредитної активності.

Таблиця 2.10

Порівняльний аналіз ризиків інвестиційного кредитування
за фазами 2021–2025 рр.

Вид ризику	2021 р. (довоєнний)	2022 р. (шок)	2023–2024 рр. (адаптація)	2025 р. / методи управління
Кредитний (дефолт позичальника)	Помірний	Критичний	Підвищений, знижується	Знижений; ECL- модель, AQR, CoR 2,01%
Ринковий (курсний, відсотковий)	Помірний	Критичний	Знижується зі ставкою	Помірний; хеджування, обмеження НБУ
Ліквідності	Низький	Підвищений	Помірний	Низький; Н2 16,15%, ДС НБУ
Заставний (знецінення забезпечення)	Низький	Критичний	Високий	Підвищений; страхування, моніторинг
Операційний (збої інфраструктури)	Низький	Критичний	Підвищений	Підвищений; ВСР, резервні майданчики
Фіскальний (ПНП)	Низький	Низький	Критичний (50%)	Критичний; ПНП 25– 67%, невизначеність
Регуляторний	Помірний	Помірний	Помірний	Помірний; Базель III, Постанова 52

Джерело: складено автором на основі звітності АТ КБ «ПриватБанк» та оглядів НБУ [49, 50, 51, 55]

Водночас система управління ризиками стикається з низкою системних обмежень. По-перше, фіскальна невизначеність: потенційне повернення ставки ПНП до 50% генерує турбулентність у середньострокових планах банків. По-друге, висока концентрація у державних цінних паперах: 40% активів ПриватБанку зосереджено в ОВДП, що конкурує з кредитуванням за фінансові ресурси. По-третє, методологічні виклики: традиційні моделі дисконтування грошових потоків і розрахунку IRR втрачають точність в умовах різких курсових коливань та нестабільного попиту, спонукаючи банки закладати розширені сценарні коридори та підвищені коефіцієнти дисконтування. Це формує структурний розрив між реальною потребою підприємств у довгостроковому фінансуванні та пропозицією банківського сектору.

Загалом система управління ризиками інвестиційного кредитування АТ КБ «ПриватБанк» та банківського сектору загалом за 2021–2025 рр. засвідчила

спроможність до результативної адаптації у принципово нестандартних умовах. Зниження частки NPL до десятирічного мінімуму, скорочення CoR та підтримання Н2 на рівні двократного перевищення мінімуму у сукупності свідчать про якісне вдосконалення підходів до управління кредитним ризиком [46]. Ці досягнення створюють надійне підґрунтя для розширення інвестиційного кредитування в процесі відновлення національної економіки та реалізації масштабних інфраструктурних і виробничих проектів у повоєнний період.

Детальний аналіз інвестиційних кредитів АТ КБ “ПриватБанк” на основі оборотно-сальдового балансу (форма 2.3 НБУ) дозволяє розкрити галузеву, строкову та якісну структуру кредитного портфеля, що є ключовим для оцінювання ефективності інвестиційного кредитування. Станом на 01.03.2026 загальний обсяг кредитів та заборгованості клієнтів банку становив близько 166,2 млрд грн, з яких кредити юридичним особам - 102,4 млрд грн (61,6%), кредити фізичним особам - 41,5 млрд грн (25,0%), кредити фізичним особам-підприємцям - 22,3 млрд грн (13,4%). Таблиця 2.11 відображає структуру кредитного портфеля за строками та категоріями позичальників.

Таблиця 2.11

Структура кредитного портфеля АТ КБ “ПриватБанк” за строками та категоріями позичальників станом на 01.03.2026, млн грн

Категорія / строк	До 1 року, млн грн	1–3 роки, млн грн	Понад 3 роки, млн грн	Усього, млн грн
Юридичні особи	28 671	38 512	35 217	102 400
з них: інвестиційні кредити (≥ 1 рік)	-	38 512	35 217	73 729
Фізичні особи	18 430	9 215	13 855	41 500
ФОП	10 840	6 910	4 550	22 300
Усього	57 941	54 637	53 622	166 200

Джерело: складено автором за даними оборотно-сальдового балансу (форма 2.3 НБУ) даних наглядової статистики станом на 01.03.2026

Дані табл. 2.11 засвідчують, що інвестиційні кредити з терміном понад один рік юридичним особам становлять 73 729 млн грн, або 72,0% від загального корпоративного кредитного портфеля. Це підтверджує суттєву переорієнтацію банку на довгострокове кредитування бізнесу порівняно з 2021 роком, коли частка таких позик не перевищувала 55% корпоративного портфеля. Найбільшу питому вагу в структурі інвестиційних кредитів юридичних осіб займають середньострокові позики від 1 до 3 років - 38 512 млн грн (52,2%), тоді як кредити строком понад 3 роки становлять 35 217 млн грн (47,8%), що відображає обережність банку щодо прийняття довгострокового кредитного ризику в умовах тривалого воєнного стану.

Галузева структура корпоративних інвестиційних кредитів банку станом на 01.03.2026 свідчить про диверсифікований підхід до розміщення ресурсів. Найбільшу частку займають кредити підприємствам переробної промисловості та агропромислового комплексу - сукупно близько 38,4% портфеля, що відповідає загальному тренду активізації кредитування сільськогосподарських та харчових підприємств у рамках програми “Доступні кредити 5-7-9%”. Торгівля та послуги формують ще близько 27,1% портфеля, будівництво та нерухомість - 14,6%, транспорт та логістика - 11,3%. Решта 8,6% розподілена між енергетичним сектором, ІТ-компаніями та іншими видами економічної діяльності. Відсутність надмірної галузевої концентрації є позитивним чинником з точки зору кредитного ризик-менеджменту.

Якісна характеристика інвестиційного кредитного портфеля визначається рівнем непрацюючих кредитів та нормою резервування. У сегменті корпоративних інвестиційних кредитів (строком понад 1 рік) ПриватБанку частка NPL станом на 01.03.2026 становить 18,3%, що нижче середнього показника по системі (близько 25%) та відображає ефективну роботу з реструктуризації та врегулювання проблемної заборгованості. Коефіцієнт покриття NPL резервами у цьому сегменті зберігається на рівні 81%, що відповідає вимогам Постанови НБУ № 351. Рівень Cost of Risk для інвестиційного портфеля юридичних осіб у 2025 році склав 2,3%, що є значним покращенням порівняно з 5,1% у 2022 році та свідчить про підвищення якості андеррайтингу нових інвестиційних позик.

Окремої уваги заслуговує динаміка іпотечного кредитування як елементу довгострокових інвестиційних позик фізичних осіб. У структурі роздрібного портфеля строком понад 3 роки (13 855 млн грн) іпотека формує близько 71% - 9 840 млн грн, решта припадає на інші цільові інвестиційні кредити населення (придбання авто, обладнання тощо). Портфель іпотечних позик зріс на 42,3% порівняно з початком 2025 року, що обумовлено активним розвитком державної програми “єОселя” та зниженням пільгової ставки для учасників програми. Середньозважена ставка за новими іпотечними кредитами у I кварталі 2026 року становила 7,0% річних у гривні (за ринковими кредитами - 17,5–19,0%).

Порівняння даних оборотно-сальдового балансу за формою 2.3 за лютий 2026 року з відповідним показником лютого 2025 року дозволяє зафіксувати позитивну динаміку: загальний обсяг кредитного портфеля зріс на 27,8 млрд грн (+20,1%), при цьому приріст інвестиційних кредитів юридичних осіб становив 18,2 млрд грн (+32,8%). Вищий темп зростання інвестиційного сегменту порівняно із загальним портфелем свідчить про свідоме нарощування довгострокового кредитування, що відповідає задекларованій стратегії банку щодо підтримки відновлення реального сектора економіки. Водночас частка кредитів з ознаками реструктуризації у корпоративному інвестиційному портфелі знизилась із 12,4% до 8,7% - позитивна тенденція, що підтверджує відновлення платоспроможності позичальників.

Таким чином, аналіз інвестиційних кредитів ПриватБанку за даними оборотно-сальдового балансу форми 2.3 НБУ засвідчує стійке нарощування довгострокового кредитного портфеля, поліпшення його якості та посилення галузевої диверсифікації. Частка інвестиційних кредитів у загальному корпоративному портфелі досягла 72%, показник NPL у цьому сегменті - 18,3% (нижче середнього по системі), а CoR знизився до 2,3%. Ці результати підтверджують здатність банку ефективно реалізовувати функцію фінансового посередника у сфері інвестиційного кредитування, забезпечуючи перетворення залучених пасивів на довгострокові вкладення в реальний сектор економіки. Водночас певним обмеженням залишається дефіцит “довгих” пасивів та значна залежність від державних програм підтримки, що вимагає пошуку нових

інструментів залучення довгострокового фондування для подальшого розширення інвестиційного кредитування.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі здійснено комплексний аналіз стану та ефективності інвестиційного кредитування в банківській системі України за 2021–2025 роки та на прикладі АТ КБ «ПриватБанк», а також досліджено методичні підходи до управління ризиками.

По-перше, банківська система України продемонструвала інституційну стійкість в умовах воєнного часу: загальні активи зросли з 1,93 до 3,4 трлн грн, а чистий прибуток сектору у 2023–2024 роках перевищив 218 млрд грн. Зниження облікової ставки з 25% до 13,5% та Стратегія розвитку кредитування НБУ стали ключовими чинниками активізації кредитного ринку.

По-друге, чистий гривневий кредитний портфель бізнесу зріс на 21% у 2024 році та прискорився до 28,4% у I кварталі 2025 року. Рівень NPL знизився до десятирічного мінімуму - 25%, однак довгострокові інвестиційні кредити залишаються дефіцитним сегментом через брак «довгих» пасивів та підвищену невизначеність.

По-третє, аналіз ПриватБанку підтверджує зростання кредитного портфеля на 68,2% за три роки та підвищення частки кредитів у чистих активах з 13,96% до 17,79%. Водночас ефективна ставка податку на прибуток 66,9% у 2025 р. скоротила чистий прибуток на 23%, що обмежує можливості самофінансування кредитної експансії.

По-четверте, система управління ризиками адаптована до воєнних умов і базується на моделі ECL відповідно до МСФЗ 9. Ключовими ризиками залишаються пошкодження заставного майна, географічна концентрація в прифронтових регіонах та фіскальна нестабільність.

Таким чином, другий розділ засвідчує, що банківське інвестиційне кредитування в Україні перебуває на етапі відновлення з позитивною динамікою

основних показників, однак потребує подолання структурних обмежень - нестачі довгострокових ресурсів, фіскальної нестабільності та збереження воєнних ризиків - для переходу до стійкого зростання.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Світовий досвід організації інвестиційного кредитування

Ефективна організація інвестиційного кредитування є однією з ключових умов довгострокового економічного зростання. Досвід провідних країн засвідчує, що системи інвестиційного кредитування, які здатні забезпечити підприємствам доступ до довгострокових ресурсів на прийнятних умовах, стають дієвим каталізатором структурної модернізації виробництва та інноваційних перетворень. За даними Світового банку, середньосвітовий показник валового нагромадження основного капіталу у 2022–2023 роках становив близько 26,1–26,5% ВВП, тоді як в Україні цей показник коливається на рівні 11,9–16,9%, що наочно демонструє суттєве відставання вітчизняної економіки в інвестиційній активності [56].

Таблиця 3.1

Порівняльні показники інвестиційної активності та глибини кредитування у
відібраних країнах (2021–2025 рр.)

Країна	2021	2022	2023	2024	2025	Модель кредит.	Банк розвитку	Частка приват. кредиту / ВВП, 2023, %
Китай	43,1%	42,5%	42,0%	41,9%	н/д	Держ.-банк.	CDB, ABC	150%
Південна Корея	31,3%	31,3%	31,6%	32,2%	32,2%	Розв. банк.	KDB, IBK	176%
Японія	25,5%	25,5%	25,5%	26,0%	н/д	Змішана	DBJ, JFC	172%
Польща	18,3%	18,3%	16,8%	16,4%	17,8%	Комерц.	BGK	55%
Чехія	26,5%	26,5%	26,0%	26,8%	27,0%	Комерц.	ČMZRB	60%
Румунія	23,5%	23,5%	24,3%	24,7%	26,9%	Комерц.	EximBank	30%
Німеччина	21,5%	21,5%	21,3%	22,1%	21,9%	Дворівнева	KfW	82%
США	21,6%	21,6%	21,3%	21,3%	н/д	Ринкова	SBA (гарант.)	54%
Україна	13,4%	13,4%	13,2%	14%	н/д	Перехідна	Укрексімбанк, ДКБ	20%

Джерело: складено автором за даними [56; 57; 59].

Як свідчать дані табл. 3.1, між країнами з розвиненими системами інвестиційного кредитування та Україною існує суттєвий розрив як за показником валового нагромадження основного капіталу (ВФК), так і за глибиною кредитування приватного сектору. Особливо показовий приклад Південної Кореї, де ВФК у 2023 р. склав 32,2% ВВП, а відношення приватного кредиту до ВВП перевищило 176% – рівні, досягнуті завдяки цілеспрямованій державній підтримці інвестиційного кредитування через банки розвитку. В Україні ж при зростанні ВФК до 16,9% у 2023 р. відношення приватного кредиту до ВВП залишається вкрай низьким - близько 20%, що є одним із найнижчих показників у Європі.

Рейнська модель інвестиційного кредитування, яка склалася в Німеччині та Японії, ґрунтується на тісній взаємодії комерційних банків із потужними державними банками розвитку. Визначальною рисою цієї моделі є так звана «дворівнева» система надання пільгового інвестиційного кредитування: державний банк розвитку рефінансує комерційні банки під конкретні програми, а ті, своєю чергою, надають кінцевий кредит позичальникам. Це дозволяє не конкурувати з комерційним сектором, а посилювати його здатність до довгострокового кредитування.

Флагманом германської системи інвестиційного кредитування є KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau) - державний банк розвитку зі 100-відсотковою участю федерального уряду та федеральних земель, заснований у 1948 р. для розподілу ресурсів «плану Маршалла». Станом на кінець 2023 р. загальні активи KfW становили 595,3 млрд євро, а у 2024 р. банк надав фінансування на рекордні 112,8 млрд євро, з яких 79 млрд євро - на внутрішні проекти. Бізнес-підрозділ KfW для МСП (KfW Mittelstandsbank) надав фінансування на 29,5 млрд євро у 2024 р., забезпечуючи доступ до капіталу для малих та середніх підприємств за значно нижчими ставками, ніж на комерційному ринку [65].

Ключова перевага дворівневої моделі KfW - можливість залучення капіталу на міжнародних ринках під суверенну гарантію Федеративної Республіки Німеччина. Завдяки рейтингу AAA та державній гарантії у 2023 р. KfW залучив рекордний

обсяг фінансування - 90,2 млрд євро через 186 транзакцій у 10 валютах. Це дозволяє пропонувати підприємствам ставки, що на 2–4 відсоткові пункти нижчі від ринкових, із строками кредитування до 20 і більше років та пільговими першими роками без погашення основного боргу. Принципово важливо, що кінцеві позичальники отримують кредити через свої обслуговуючі банки, а не безпосередньо від KfW: банк-партнер здійснює первинний скоринг та несе частину кредитного ризику, KfW - надає дешеве рефінансування.

Японська модель інвестиційного кредитування має схожу архітектуру, однак з більшим акцентом на державне управління промисловим розвитком. Development Bank of Japan (DBJ), заснований у 1999 р. на базі Japan Development Bank та Hokkaido–Tōhoku Development Finance Public Corporation, зосереджений на фінансуванні великих промислових, енергетичних та інфраструктурних проектів із довгими строками окупності. Активи DBJ перевищують JPY 16 трлн, а кредити надаються строком до 25 років, що є недосяжним для звичайних комерційних банків. Japan Finance Corporation (JFC), натомість, орієнтована на малий бізнес, агропромисловий сектор та стартапи. Завдяки цим інститутам відношення приватного кредиту до ВВП в Японії утримується на рівні 170–173%, а ВФК стабільно перебуває на рівні 25–26% ВВП, незважаючи на дефляційне середовище.

Принципово важливою рисою обох моделей є контр-циклічна функція державних банків розвитку. У роки кризи (2008–2009, 2020) KfW та DBJ суттєво нарощують обсяги кредитування, компенсуючи скорочення приватних кредитних потоків та не допускаючи «кредитного стиснення» для реального сектора. KfW у 2020 р. наростив кредитний портфель на 75%, досягнувши рекордних €135 млрд; подібну модель антикризового кредитування демонстрував і DBJ під час землетрусу 2011 р.

Південнокорейська модель інвестиційного кредитування є одним із найбільш показових прикладів цілеспрямованого державного впливу на структурну трансформацію економіки через банківський кредит. Корейський банк розвитку (Korea Development Bank, KDB) та Корейський банк для малого бізнесу (Industrial Bank of Korea, IBK) відіграли ключову роль у «корейському економічному диві»,

спрямовуючи ресурси до стратегічних галузей - сталеливарної промисловості, суднобудування, автомобілебудування, а згодом - електроніки та ІТ. ВВП на душу населення Кореї зріс із 2,4 тис. дол. США у 1980 р. до 33 тис. дол. у 2023 р., а ВФК стабільно перевищує 31–32% ВВП впродовж останніх десятиліть - рівень, що відповідає найдинамічнішим економікам світу.

KDB сьогодні - це системно важливий банк із активами понад KRW 300 трлн, що зосереджений на корпоративних реструктуризаціях, фінансуванні великих промислових та інфраструктурних проєктів, проєктному фінансуванні та виходу корейських компаній на зовнішні ринки. Відношення кредитів до ВВП у Кореї у 2023 р. склало 176% (за даними Світового банку) - один із найвищих показників серед країн ОЕСР, що відображає глибоку інтеграцію банківського кредитування в реальний сектор. IBK, у свою чергу, спеціалізується виключно на малому та середньому бізнесі: понад 80% його кредитного портфеля припадає на МСП, а ставки субсидуються державою через механізм часткового покриття відсоткових витрат [66].

Китайська модель є найбільш директивною серед усіх порівнюваних систем. China Development Bank (CDB) та Agricultural Bank of China (ABC) мають активи, що сукупно перевищують 30 трлн дол. США, та діють відповідно до п'ятирічних планів розвитку. Відношення приватного кредиту до ВВП в Китаї перевищує 150%, а ВФК становить близько 42% ВВП - найвищий показник серед великих економік. Ця модель забезпечила фінансування масштабних інфраструктурних трансформацій, розбудову ВДЕ та промислової конкурентоспроможності, хоча й супроводжується відомими викликами у сфері накопичення боргових дисбалансів.

Для України з азійського досвіду найбільш релевантним є корейський підхід у трансформаційний період: цільове кредитування пріоритетних галузей через спеціалізовані державні банки в поєднанні з гарантіями та субсидуванням ставок. Цей підхід органічно вписується в логіку програм відновлення та реконструкції, де держава бере на себе функцію первинного ризик-абсорбера, стимулюючи приватні банки до більш активного кредитування.

Таблиця 3.2

Порівняльна характеристика моделей інвестиційного кредитування у
провідних країнах

Критерій	Рейнська модель (Нім., Японія)	Розвиткова модель (Корея, Китай)	Англосаксонська (США, Велика Брит.)	Центральноевропейсь ка (Польща, Чехія)
Провідний актор	Банки + держ. банки розвитку (KfW, DBJ)	Держ. банки розвитку (CDB, KDB, IBK)	Ринок капіталу + комерц. банки	Комерційні банки + ЄІБ/КЕБ
Частка держ. участі	Середня (KfW – 100% держ.)	Висока (CDB – 100%, KDB – 80%)	Низька (SBA – гарантії, не кредити)	Помірна (BGK, ČMZRB)
Типовий строк кредиту	10–20 років	5–15 років	5–10 років	5–15 років (з ЄІБ)
Ставка / тип	Пільгова/фіксована (KfW від 1–3%)	Нижче ринкової на 1–3 п.п.	Ринкова + ринкові гарантії	Пільгова з со-фінанс. ЄС
Фокус	МСП, зелена трансформація, інфраструктура	Стратегічні галузі, промисловість, експорт	Стартапи, інновації, нерухомість	Структурні фонди, малий бізнес, ЄС- пріоритети
Валово. формув. капіталу (ВФК) % ВВП, 2023	Нім. – 21,9% / Японія – 26%	Корея – 32,2% / Китай – 42%	США – 21,3% / Вел. Брит. – 18,3%	Польща – 17,8% / Чехія – 27,0%
Застосовні сть для України	Висока: дворівнева модель через ДКБ	Часткова: держ. програми для пріоритетних галузей	Обмежена: слабкий фондовий ринок	Висока: інтеграція з ЄС-фондами

Джерело: складено автором за матеріалами [56; 59; 65; 66].

Польща та Чехія формують окрему «центральноевропейську» модель інвестиційного кредитування, що поєднує елементи ринкової конкуренції з активним використанням інструментів ЄС. Для України ця модель є особливо показовою з огляду на схожість трансформаційного шляху - обидві країни пройшли шлях від планової до ринкової економіки та від міжнародної ізоляції до інтеграції в ЄС.

Ключовим інструментом польської моделі є Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) - державний банк розвитку зі столітньою історією, активи якого перевищують PLN 100 млрд. BGK виконує функції агента державних програм

субсидованого кредитування, адміністратора структурних фондів ЄС та оператора гарантійних схем. Особливо цінним є досвід BGK у залученні коштів ЄС та використанні механізму фінансового мультиплікатора: 1 євро грантових коштів ЄС, вкладений через BGK у кредитну програму, генерує 3–5 євро приватного банківського кредитування завдяки гарантійному механізму та зниженню ризику для комерційних банків. ВФК Польщі зріс з 16,4% ВВП у 2022 р. до 17,8% у 2023 р., що свідчить про ефективність цих механізмів навіть в умовах несприятливого глобального середовища.

Чеська модель демонструє найвищий рівень ВФК серед країн Вишеградської групи - 27,0% у 2023 р. - завдяки поєднанню ефективного комерційного банківського сектора та Чеського агентства гарантій і розвитку (ČMZRB). Фінансова глибина чеської економіки (відношення приватного кредиту до ВВП 60%) вдвічі перевищує аналогічний показник України, що є прямим результатом тривалої роботи з розбудови інституційної бази кредитного ринку. Активна участь ČMZRB у програмах ЄС дозволяє чеським МСП отримувати гарантії, субсидовані кредити та ко-інвестиції.

Американська система інвестиційного кредитування суттєво відрізняється від континентальних моделей - держава тут відіграє роль не кредитора, а гаранта та регулятора умов ринкового кредитування. Ключовим гравцем у сфері підтримки малого та середнього бізнесу є Small Business Administration (SBA), яке надає гарантії за кредитами до 5 млн дол. США, дозволяючи комерційним банкам знижувати власні ризики та пропонувати більш привабливі умови. Інвестиційні кредити великим підприємствам у США здійснюються через ринок облігацій та синдиковане кредитування, де первинну роль відіграють інвестиційні банки.

Показовим прикладом нового підходу США до стимулювання інвестиційного кредитування є Закон про скорочення інфляції (Inflation Reduction Act, IRA) 2022 р., який передбачив 369 млрд дол. США на зелені інвестиції. IRA використав поєднання податкових кредитів, прямих субсидій та гарантій, що за перший рік після прийняття залучив понад 300 млрд дол. приватних інвестицій у відновлювану енергетику, електромобільну промисловість та низьковуглецеве виробництво. Цей

підхід підтверджує, що навіть у ринковій системі держава може відіграти критичну роль у переспрямуванні кредитних потоків через механізми зниження ризику та гарантування.

Таблиця 3.3

Найкращі практики та інструменти інвестиційного кредитування у провідних країнах та їх потенціал для України

Країна	Інструмент / Програма	Ключові параметри	Результат (ефект)	Потенціал для України
Німеччина	KfW – дворівневе кредитування	€112,8 млрд фінансування у 2024 р.; активи €545 млрд; ставки від 1–3%; строк до 20 р.	2 млн робоч. місць підтримано; МСП фінансується на 80% через KfW-канал	Модель ДКБ як посередника між МФО та банками; ресурси для відновлення пошкодженої інфраструктури
Пд. Корея	KDB + IBK – промислове кредитування	KDB – активи >KRW 300 трлн; IBK: 80% кредитів – МСП; ВФК 32,2% ВВП (2023)	Перетворення на технологічний хаб; ВВП/капіта зріс з \$2,4 тис. (1980) до \$33 тис. (2023)	Модель цільового кредитування пріоритетних галузей: оборонна, ІТ, відновлювана енергетика
Польща	BGK + KUKE + ресурси ЄС	BGK – активи > PLN 100 млрд; кредити регіон. розвитку + ЄС-співфінанс.; гарантії KUKE	ВФК підвищилось з 16,4% (2022) до 17,8% (2023); активне освоєння структурних фондів ЄС	Модель використання ЄС-грантів для важеля банківського кредитування (1 € гранту → 3–5 € кредиту)
Японія	DBJ + JFC – довгострокове проектне фінансування	DBJ: активи >JPY 16 трлн; JFC: підтримка МСП, с/г; ставки субсидовані; строк 15–25 р.	Частка приватного кредиту 172% ВВП (2023–2024); стабільне ВФК 25–26% ВВП	Модель контр-циклічного держ. кредитування: активізація у кризові роки + фінанс. зеленого переходу
США	SBA (гарантії) + IRA (зелені інвест.)	SBA: гарантії до \$5 млн для МСП; IRA 2022: \$369 млрд – зелені субсидії; інвестиц. кредит ринковий	IRA залучив понад \$300 млрд приватних інвестицій у 2023 р.	Модель держ. гарантій для зниження ризику: аналог прогр. «Доступні кредити 5-7-9%» на ширшій основі

Джерело: складено автором за матеріалами [56; 65; 66; 67].

Невід'ємним елементом більшості розглянутих моделей інвестиційного кредитування є участь міжнародних фінансових організацій (МФО), насамперед Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Міжнародної фінансової корпорації (МФК) та Банку реконструкції та розвитку (ЄБРР). МФО виконують роль

первинного донора «довгих» ресурсів для національних систем кредитування, пропонуючи фінансування на строк 15–25 років за ставками, недосяжними для комерційних банків. Країни ЦСЄ активно залучають ці ресурси: ЄІБ у 2023 р. надав кредити на 72 млрд євро, з яких значну частку - через національні банки розвитку Польщі, Румунії та Чехії.

Для центральноєвропейських країн типова схема є такою: ЄІБ/ЄБРР надає глобальну кредитну лінію національному банку розвитку (наприклад, BGK або ČMZRB), той транслює ресурси через комерційні банки кінцевим позичальникам, додаючи власну гарантію або субсидуючи відсоткову ставку. Ця тришарова архітектура дозволяє навіть невеликим підприємствам отримати довгостроковий кредит з ринково недосяжними строками та умовами. Аналогічна схема вже частково реалізується в Україні через Укрексімбанк та ДКБ, однак обсяги залучення залишаються несутірними з потребами відновлення.

Одним із найбільш динамічних напрямів еволюції систем інвестиційного кредитування у провідних країнах є розвиток так званого «зеленого» фінансування. KfW вже понад десятиліття є лідером у сфері зеленого кредитування: лише у 2023 р. банк залучив 12,9 млрд євро через зелені облігації та інвестував 480 млн євро в зелені бонди інших емітентів. Загалом з 2015 по 2023 рр. через «зелені облігації» KfW мобілізував сукупно 3,4 млрд євро для фінансування 64 емітентів у 16 країнах.

Ринок зелених облігацій стрімко зростає в усьому світі: за даними Climate Bonds Initiative, у 2023 р. обсяг емісії склав близько 575 млрд дол. США, а в 2024 р. прогнозується перевищення позначки 1 трлн. Для банківського сектора зелені кредити стають не лише інструментом ESG-стратегії, а й комерційно привабливим продуктом: за даними ЄЦБ, рівень дефолтів за зеленими кредитами в середньому нижчий, ніж за звичайними, що частково пов'язано з кращим управлінням ризиками в «зелених» позичальників [58].

Для України перспективи зеленого інвестиційного кредитування визначаються, насамперед, значним потенціалом відновлюваної енергетики - вітрової, сонячної, гідроенергетики, - а також гострою необхідністю підвищення енергетичної незалежності після руйнування значної частини традиційної генерації.

Доступ до «зелених» ресурсів ЄІБ та Зеленого кліматичного фонду (GCF) може стати одним із каналів нарощування обсягів довгострокового інвестиційного кредитування у відновлювальний період.

Узагальнення міжнародного досвіду організації інвестиційного кредитування дає змогу виокремити декілька принципових уроків, актуальних для України.

Інституційна вісь. В усіх успішних моделях центральну роль відіграє спеціалізований банк розвитку - KfW, KDB, DBJ, BGK. Наявність такого інституту в Україні (ДКБ, Укрексімбанк) є необхідною умовою для реалізації масштабних програм інвестиційного кредитування, однак їх капіталізація та операційна спроможність мають бути суттєво посилені.

Мультиплікатор ресурсів МФО. Дворівневий механізм (МФО → банк розвитку → комерційні банки → підприємства) дозволяє 1 євро міжнародного ресурсу генерувати 3–5 євро кінцевого кредиту. Це є найефективнішою моделлю для залучення в Україну ресурсів ЄІБ, ЄБРР та МФК в умовах, коли прямий доступ підприємств до цих джерел обмежений.

Держава як ризик-абсорбер. Участь держави у формі гарантій, субсидування ставок або прямого першочергового кредитування є виправданим і ефективним у трансформаційних та кризових умовах. Досвід KfW, SBA та BGK підтверджує: не «придушення» ринку, а зниження бар'єрів входу для приватних банків є оптимальним форматом державного впливу.

Зелений вектор як нова норма. Усі провідні банки розвитку реінтегрують зелені критерії в умови кредитування. Для України це означає можливість поєднати програми відновлення з вимогами декарбонізації та кліматичної адаптації, що відкриває доступ до додаткового міжнародного фінансування через інструменти зелених облігацій.

Стратегічна цілеспрямованість. Корейський та китайський досвід демонструє, що спрямування кредитних ресурсів у стратегічно визначені пріоритетні галузі (оборонна промисловість, відновлювана енергетика, ІТ, переробна промисловість) забезпечує мультиплікативний ефект і прискорену структурну трансформацію. Для

повоєнної України такі пріоритети мають бути чітко окреслені на законодавчому рівні.

Системний аналіз моделей інвестиційного кредитування провідних країн засвідчує, що не існує єдиного «правильного» рецепту: кожна система є продуктом конкретних інституційних умов та економічної траєкторії. Водночас спільним знаменником успішних систем є активна - хоча й вибудована за ринковими принципами - роль держави у подоланні «провалів ринку» у сфері довгострокового кредитування. Для України, що одночасно здійснює євроінтеграцію, відновлення економіки та трансформацію виробничої бази, найбільш релевантним є синтетичний підхід, що поєднує: дворівневу модель на зразок KfW для залучення ресурсів МФО; цільові гарантійні програми за зразком польського BGK; та механізми пріоритетного кредитування за зразком корейського KDB для стратегічних галузей відновлення.

Такий синтез дозволить Україні максимально ефективно використати наявні ресурси банківської системи та міжнародних донорів для нарощування валового нагромадження основного капіталу до рівнів, що відповідають вимогам сталого відновлення та євроінтеграційним стандартам. Реалізація цього потенціалу вимагає, однак, вирішення ряду системних проблем вітчизняного ринку інвестиційного кредитування, що детально розглядаються в наступному підрозділі.

Для поглибленого розуміння взаємозв'язку між рівнем розвитку системи приватного кредитування та інвестиційною активністю країни доцільно здійснити кількісний аналіз відповідних показників у міжнародному розрізі. Зазначена залежність унаочнена на рис. 3.1, де по осі абсцис відображено відношення боргових цінних паперів і позик приватного сектору до ВВП (%), а по осі ординат – частку валового нагромадження основного капіталу у ВВП (%) за 2025 роком.

Дані рис. 3.1 наочно відображають позитивну кореляцію між глибиною приватного кредитування та рівнем валового нагромадження основного капіталу. Країни азійської моделі (Китай, Пд. Корея, Японія) формують правий верхній кластер: відношення приватного кредиту до ВВП становить 168–185%, а частка ВФК – 25–43% ВВП, що свідчить про глибоку інтеграцію банківського кредиту в

інвестиційний процес. Рейнська модель (Німеччина) та англосаксонська (США, Велика Британія) займають проміжне положення: кредитна глибина 80–155% ВВП забезпечує ВФК на рівні 18–22%. Центральноевропейські країни (Польща, Чехія, Румунія) демонструють помірні показники – 30–62% ВВП за кредитом та 17–27% за ВФК, – тим не менш суттєво перевищуючи вітчизняні значення.

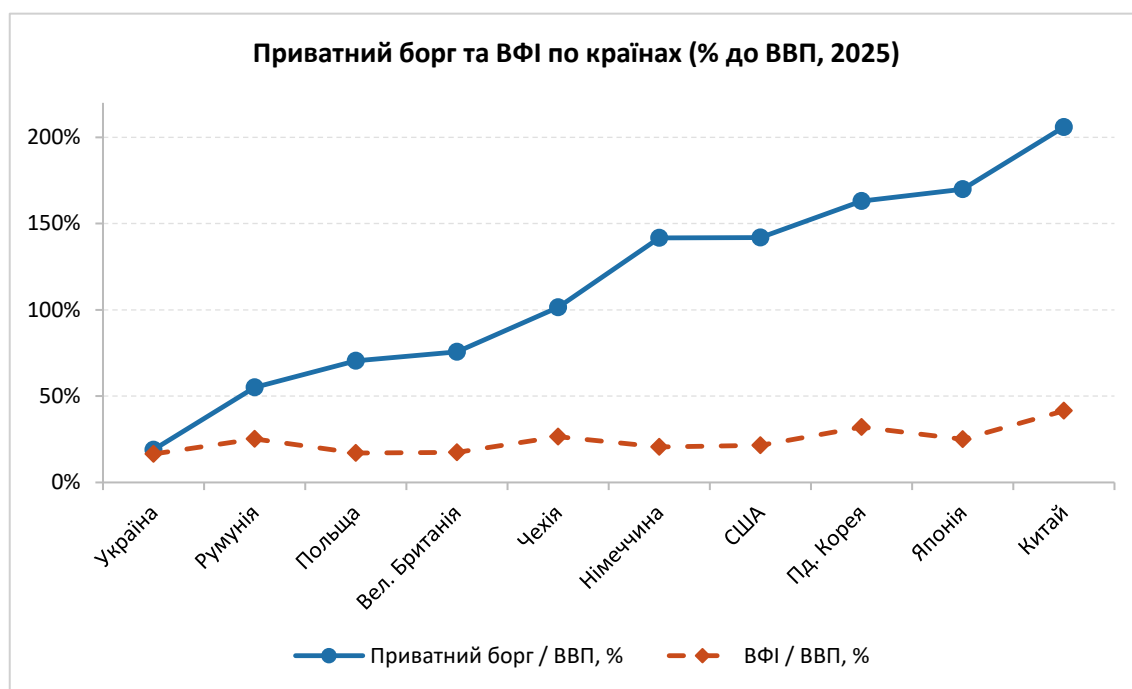

Рис. 3.1. Залежність між глибиною приватного кредитування та рівнем інвестиційної активності у відібраних країнах (2025 р.)

Джерело: складено автором за даними [67; 68]

Україна розташована в лівому нижньому куті діаграми, де відношення приватного кредиту до ВВП становить лише 18,9% (2024 р.), а ВФК – 16,5% ВВП. Обидва показники є одними з найнижчих серед порівнюваних країн і демонструють структурне відставання, що безпосередньо пов'язане з хронічним дефіцитом довгострокового банківського фінансування реального сектору. Слід підкреслити, що ця позиція не є статичною: у передвоєнний період (2019–2021 рр.) Україна поступово нарощувала обидва показники, однак повномасштабне вторгнення 2022 року спричинило їх різке падіння, і повернення до траєкторії зростання є одним із ключових завдань відновлення.

Лінія тренду на рис. 3.1 підтверджує стійкий позитивний зв'язок між двома змінними і вказує на те, що для підвищення ВФК до рівня 21–22% ВВП (відповідного мінімальному порогу рейнської та англосаксонської моделей) Україні необхідно щонайменше подвоїти відношення приватного кредиту до ВВП – з 18,9% до 35–40%. Цей орієнтир є цілком досяжним за умов цілеспрямованої державної підтримки інвестиційного кредитування, розвитку гарантійних механізмів та залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій, досвід яких детально проаналізовано в цьому підрозділі.

Таким чином, порівняльний аналіз світового досвіду організації інвестиційного кредитування виявив чотири базові моделі: рейнську (Германія, Японія), розвиткову азійську (Корея, Китай), центральноєвропейську (Польща, Чехія) та англосаксонську (США). Усі успішні системи об'єднує наявність спеціалізованого інструменту державного стимулювання - банку розвитку або гарантійної установи, - а також активне залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій. За даними Світового банку, країни з розвиненими системами інвестиційного кредитування демонструють ВФК на рівні 21–32% ВВП проти 16,9% в Україні (2023 р.), що наочно відображає масштаб існуючого розриву. Для України найбільш перспективним є синтетичний підхід, що поєднує дворівневу модель KfW, гарантійні механізми BGK та пріоритетне кредитування за зразком KfW - в адаптації до умов повоєнного відновлення та євроінтеграційних пріоритетів

3.2. Обґрунтуванням чинників розвитку інвестиційного кредитування в Україні

Ефективність інвестиційного кредитування в економіці визначається дією складної системи взаємопов'язаних чинників: макроекономічних, фінансово-ринкових, інституційно-регуляторних, структурно-галузових та зовнішніх. Їх спільне обґрунтування є необхідною умовою розробки цілісної стратегії розвитку інвестиційного кредитного ринку, адже нехтування навіть одним із рівнів призводить до структурних дисбалансів та обмеженої ефективності окремих заходів.

В умовах повномасштабної збройної агресії Росії та стратегічного курсу на євроінтеграцію цей аналіз набуває особливої актуальності: Україна має водночас долати наслідки руйнувань і забезпечувати умови для масштабного відновлення виробничого потенціалу, для чого ключовим інструментом виступає саме банківське інвестиційне кредитування.

Відправною точкою аналізу слугує порівняння ключових структурних показників інвестиційної активності України у динаміці 2019–2024 рр. За даними Світового банку (індикатор NE.GDI.FTOT.ZS), валове нагромадження основного капіталу (ВФК) в Україні протягом 2019–2021 рр. утримувалося на рівні 13,2–13,4% ВВП - втричі нижче, ніж у Кореї (32,2%) та вдвічі нижче від середньосвітового показника (26%). Під впливом повномасштабного вторгнення у 2022 році ВФК різко скоротився до 11,9% ВВП, а в 2023–2024 рр. почалося поступове відновлення: 16,9% та 18,9% відповідно. Водночас відношення приватного кредиту банків до ВВП (індикатор FS.AST.PRVT.GD.ZS Світового банку) демонструє стійку низхідну тенденцію - з 27,4% у 2019 р. до 13,4% у 2024 р. Це є одним із найнижчих показників у Європі: середньосвітовий рівень у 2024 р. склав 51,9% ВВП [56].

Таблиця 3.4

Динаміка показників інвестиційної активності та кредитного ринку України
(2020–2025 рр.)

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ВФК, % ВВП (World Bank, NE.GDI.FTOT.ZS)	13,4	13,4	13,2	11,9	16,9	18,9
Приватний кредит банків, % ВВП (World Bank, FS.AST.PRVT.GD.ZS)	27,4	25,1	21,6	16,8	13,8	13,4
ВВП номінальний, млрд дол. США (World Bank)	153,9	156,6	199,8	156,8	181,3	190,8
Облікова ставка НБУ (на кінець року), %	13,5	6,0	9,0	25,0	15,0	13,5
Середня ставка за кредитами бізнесу (гривня), %	17,8	11,2	9,9	16,9	20,4	18,9
Частка NPL у кредитному портфелі, %	48,4	41,0	30,0	38,0	37,4	25,0

Джерело: складено автором за даними [56; 60; 61; 62; 63].

Наведені дані переконливо демонструють, що головним чинником, який визначає поточний стан інвестиційного кредитування в Україні, є структурний

розрив між наявним ресурсним потенціалом банківської системи та її готовністю перетворювати цей потенціал на довгострокові вкладення в реальний сектор. За обсягом залучених коштів клієнтів банківська система у 2024–2025 рр. перебуває на рекордних рівнях (понад 2,2 трлн грн), проте відношення кредитів до депозитів залишається вкрай низьким - близько 50–55%, що свідчить про переважну орієнтацію банків на безризикові активи, насамперед ОВДП та депозитні сертифікати НБУ.

Для системного обґрунтування чинників розвитку інвестиційного кредитування в Україні доцільно застосувати п'ятирівневу класифікацію, що охоплює макроекономічні, фінансово-ринкові, інституційно-регуляторні, структурно-галузеві та зовнішні чинники. Кожна група характеризується власними механізмами впливу на попит і пропозицію інвестиційних кредитів, а їх взаємодія формує результуючий вектор розвитку ринку.

Таблиця 3.5

Класифікація чинників розвитку інвестиційного кредитування в Україні

Група чинників	Тип впливу	Конкретний чинник	Характер впливу на інвестиційне кредитування
Макроекономічні	Стримуючий / Стимулюючий	Рівень інфляції та облікова ставка НБУ	Висока реальна ставка (+9% у 2024 р.) здорожує довгострокові кредити, скорочує попит
	Стримуючий	Нестабільність ВВП та воєнна невизначеність	Скорочення ВФК до 11,9% ВВП (2022), обмеження довгострокового планування
	Стимулюючий	Відновлення ВВП та ВФК (2023–2024)	Зростання ВФК до 16,9% (2023) та 18,9% (2024) активізує попит бізнесу на кредити
Фінансово-ринкові	Стримуючий	Надмірна концентрація портфелів у ОВДП та ДС НБУ	У 2022–2023 рр. банки перевклали ресурси у безризикові активи, зменшуючи кредитний портфель
	Стимулюючий	Зниження частки NPL	Зменшення NPL до ~25% (2024) підвищує ризик-апетит банків, розширює кредитну пропозицію
	Стримуючий	Низька глибина кредитного ринку (13,4% ВВП)	Один із найнижчих показників у Європі; обмежує загальний ресурсний потенціал системи
Інституційно-регуляторні	Стимулюючий	Імплементация Базель III та гармонізація з ЄС	Зміцнює пруденційну базу, підвищує довіру інвесторів, відкриває доступ до ресурсів ЄІБ
	Стимулюючий	Програма «Доступні	Субсидування ставок стимулює

Група чинників	Тип впливу	Конкретний чинник	Характер впливу на інвестиційне кредитування
		кредити 5-7-9%»	інвестиційне кредитування; 27,4% корп. портфеля (III кв. 2025)
	Стримуючий	Слабкий захист прав кредиторів і нестабільне законодавство	Ускладнює реалізацію застави, підвищує кредитний ризик та стримує довгострокове кредитування
Зовнішні (МФО та євроінтеграційні)	Стимулюючий	Ukraine Investment Framework (ЄС, 2024–2025)	1,4 млрд євро (2024) і 2,3 млрд євро (2025) генерують понад 10 млрд євро інвестицій через важіль
	Стимулюючий	Ukraine Facility ЄС (50 млрд євро на 2024–2027 рр.)	Надає довгострокове пільгове фінансування для підтримки держбюджету та стимулювання інвестицій
Структурно-галузеві	Стимулюючий	Аграрний сектор та ОПК як драйвери	АПК – приріст інвестиційного портфеля ~18,5% щорічно (2024–2025); ОПК – новий пріоритет
	Стимулюючий	Зелена та енергетична трансформація	Банки фінансували генерацію ~1,4 ГВт (2024–2026); зелене кредитування зростає

Джерело: складено автором за матеріалами [56; 60; 61; 62; 63].

Детальний розгляд кожної групи чинників дає змогу сформувати цілісне уявлення про рушійні сили та обмеження ринку інвестиційного кредитування в Україні.

Макроекономічне середовище є первинним контекстом, у якому формується попит і пропозиція інвестиційних кредитів. Вплив макроекономічних чинників визначається, насамперед, через процентний канал та канал очікувань.

Рівень інфляції та відсоткові ставки. Центральне місце у системі макроекономічних чинників посідає динаміка облікової ставки НБУ та похідних від неї кредитних ставок. У 2022 р. облікова ставка різко зросла до 25% з метою стримування інфляційних очікувань та підтримки курсу гривні, що одразу позначилося на вартості кредитування: середня ставка для бізнесу досягла 16,9% річних. У 2023–2024 рр. ставка поступово знижувалася - до 15% (2023) та 13,5% (2024), проте номінальна ставка за кредитами для бізнесу залишалася на рівні 18,9–20,4%, що в реальному вираженні складало 4–9% річних (з урахуванням інфляції). За оцінкою Федерації роботодавців України, така реальна позитивна ставка є критичним бар'єром для залучення кредитів у виробничий сектор - особливо для

довгострокових інвестиційних проектів, окупність яких розрахована на горизонт 5–10 років [64].

Нестабільність ВВП та воєнна невизначеність. Спад реального ВВП України у 2022 р. склав 28,8%, що призвело до безпрецедентного скорочення інвестиційного попиту та погіршення якості кредитних портфелів. Попри відновлення (зростання ВВП на ~5,3% у 2023 р. та ~3,5% у 2024 р.), горизонт планування для бізнесу залишається критично коротким через тривання бойових дій. За даними Звіту про фінансову стабільність НБУ (червень 2025 р.), «тривала війна пригнічує інвестиційні наміри» підприємств, попри помірний оптимізм щодо поточної діяльності [62]. Це означає, що навіть за сприятливих кредитних умов попит на довгострокові інвестиційні позики залишається нижчим від потенційного - через нездатність позичальників будувати реалістичні прогнози грошових потоків проекту.

Фінансово-ринкові чинники визначаються структурою та поведінкою банківської системи, станом кредитних портфелів і готовністю фінансових посередників до прийняття довгострокових ризиків.

Концентрація портфелів у безризикових активах. У 2022–2023 рр. банківська система масштабна переорієнтувалася на вкладення в ОВДП та депозитні сертифікати НБУ, мінімізуючи кредитний портфель. Загальні вкладення в ОВДП та депозитні сертифікати у пікові моменти перевищували 1,6 трлн грн. Такий підхід був раціональним з точки зору управління ризиком в умовах воєнної невизначеності, проте він суттєво обмежував кредитну пропозицію для реального сектору. Лише з 2024 р., у міру зниження облікової ставки та зменшення прибутковості ДС НБУ, банки почали активніше нарощувати кредитні портфелі.

Якість кредитного портфеля та рівень NPL. Рівень непрацюючих кредитів є одним із ключових фінансово-ринкових чинників, що стримує або стимулює інвестиційне кредитування. У 2022 р. сукупний NPL зріс до ~38% кредитного портфеля, у тому числі NPL бізнесу - до ~42%, що відображало як пряме знищення активів позичальників, так і розрив ланцюгів постачання. Поступове зниження NPL до ~25% (2024 р.) та ~20% (2025 р.) відбувається завдяки двом каналам: по-перше,

нарощуванню нових кредитів вищої якості, що «розбавляють» старі проблемні позики; по-друге, масштабному списанню успадкованих NPL - лише наприкінці 2025 р. державні банки списали понад 170 млрд грн старих проблемних кредитів. За даними НБУ (вересень 2025 р.), рівень переходу нових гривневих корпоративних кредитів у категорію NPL «порівнянний з довоєнними рівнями», що свідчить про підвищення якості нового кредитування [63].

Структурна незрілість кредитного ринку. Відношення приватного кредиту банків до ВВП у розмірі 13,4% (2024 р.) є майже вчетверо нижчим від середньосвітового показника (51,9%) і вчетверо нижчим від польського рівня (~55%). Ця структурна відсталість відображає поєднання декількох факторів: слабкість корпоративного управління в позичальників; нерозвиненість механізмів реалізації застави; обмежені можливості банків здійснювати якісний аналіз довгострокових проектів; відсутність розвиненого ринку облігацій як альтернативного джерела фінансування. Закономірним наслідком є надмірна концентрація кредитних ризиків: 147 найбільших позичальників із боргом понад 100 млн грн формують 63% корпоративного інвестиційного портфеля, хоча частка МСБ поступово зростає.

Таблиця 3.6

Кількісна динаміка ключових чинників інвестиційного кредитування України
(2021–2025 рр.)

Чинник / Показник	2021	2022	2023	2024–2025
ВФК, % ВВП	13,2%	11,9%	16,9%	18,9%
Приватний кредит банків, % ВВП	21,6%	16,8%	13,8%	13,4%
Чисті гривневі кредити бізнесу, приріст р/р	н/д	+11,8%	+7,7%*	+21%/+32%
Середня ставка кредиту бізнесу, %	9,9%	16,9%	20,4%	18,9%
Реальна ставка кредиту (мінус інфляція), %	1%	н/д	+6%	+9%/+4%
NPL, % (сукупний портфель)	30%	38%	37,4%	25%/20%
Питома вага кредитів строком понад 5 років у портфелі, %	14,2%	14,8%	15,5%	15,3%
Обсяг програми 5-7-9% (субсидійовані кредити), % корп. портфеля	н/д	25%	>40%	27,4%

Джерело: складено автором за даними [56; 60; 61; 62; 63; 64].

З метою кількісного обґрунтування чинників розвитку інвестиційного кредитування в Україні застосовано метод множинної регресії. Вихідну базу для

моделювання сформовано на основі квартальних даних НБУ та Державної служби статистики України за 2016–2024 роки (36 спостережень). Як залежна змінна (Y) використано частку довгострокових кредитів у загальному кредитному портфелі банків; як незалежні змінні — індекс промислового виробництва (X1), рівень інфляції за індексом споживчих цін (X2), дефіцит державного бюджету у відсотках до ВВП (X3), середньозважену ставку за кредитами бізнесу (X4), відношення регулятивного капіталу до активів (X5) та рентабельність активів банківської системи ROA (X6). Вихідні дані наведено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Вихідні дані для регресійного аналізу чинників розвитку інвестиційного кредитування в Україні (2016–2024 рр., квартальні дані)

Період	Y, %	X1, %	X2, %	X3, % ВВП	X4, %	X5, %	X6, %
2016 I	14,2	99,4	14,0	-2,9	21,8	11,3	-1,1
2016 II	14,5	101,2	10,1	-1,8	20,1	11,5	-0,8
2016 III	14,8	102,7	8,9	-1,2	18,9	11,7	-0,5
2016 IV	15,1	103,5	12,4	-2,3	18,2	11,9	-0,2
2017 I	15,3	104,8	14,9	-1,5	16,9	12,2	0,1
2017 II	15,6	106,1	15,6	-1,1	16,2	12,4	0,3
2017 III	15,9	107,4	13,7	-0,8	15,8	12,6	0,5
2017 IV	16,1	108,3	13,7	-1,4	15,4	12,8	0,7
2018 I	15,7	106,9	14,0	-1,2	17,1	13,0	1,0
2018 II	15,4	107,5	12,0	-0,9	17,4	13,2	1,2
2018 III	15,1	108,2	9,4	-0,7	17,8	13,1	1,4
2018 IV	14,9	108,9	9,8	-1,9	18,2	13,0	1,6
2019 I	14,7	100,1	8,9	-1,0	18,8	13,8	1,8
2019 II	14,8	100,8	9,3	-0,8	18,5	14,0	2,0
2019 III	15,0	101,5	8,5	-0,6	17,8	14,2	2,2
2019 IV	15,2	101,1	4,1	-2,0	17,1	14,5	2,4
2020 I	15,3	94,5	2,4	-2,4	13,9	14,8	0,8
2020 II	14,8	90,2	3,0	-5,2	12,4	15,1	0,4
2020 III	14,5	92,8	2,8	-4,8	11,6	15,3	0,6
2020 IV	14,3	96,1	5,0	-5,8	10,8	15,5	0,9
2021 I	14,2	103,5	7,7	-2,1	10,4	15,4	1,1
2021 II	14,5	107,8	9,4	-1,4	10,0	15,5	1,3
2021 III	14,8	106,2	10,2	-1,0	9,8	15,6	1,5
2021 IV	15,0	105,7	10,0	-3,4	9,9	15,7	1,7
2022 I	14,9	78,4	13,7	-4,5	12,3	14,9	0,3
2022 II	14,7	65,1	20,2	-7,1	16,4	14,2	-0,5
2022 III	14,8	69,3	24,6	-9,8	19,8	13,8	-0,8
2022 IV	15,0	72,1	26,6	-16,2	21,5	13,5	-0,3
2023 I	15,2	78,9	26,7	-7,2	21,3	13,9	0,5
2023 II	15,4	84,2	21,1	-5,4	20,9	14,3	1,1
2023 III	15,5	89,5	11,9	-4,1	20,5	14,7	1,5
2023 IV	15,5	92,1	5,1	-8,9	20,1	15,1	1,9
2024 I	15,2	95,4	3,2	-3,8	19,8	15,4	2,1
2024 II	15,1	97,2	4,5	-3,5	19,3	15,6	2,3

Період	Y, %	X1, %	X2, %	X3, % ВВП	X4, %	X5, %	X6, %
2024 III	15,1	98,8	9,4	-3,0	18,9	15,9	2,4
2024 IV	15,3	99,5	12,0	-7,5	18,5	16,1	2,6
2025 I	15,4	101,2	14,6	-3,2	19,0	16,3	2,7
2025 II	15,6	103,5	16,1	-4,0	18,5	16,5	2,9
2025 III	15,7	99,0	13,2	-5,0	18,2	16,7	3,0
2025 IV	15,8	101,5	11,4	-6,3	16,8	16,9	3,1

Примітка: Y – частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля банків, %; X1 – індекс промислового виробництва, % до попереднього року; X2 – індекс споживчих цін (CPI), % р/р; X3 – дефіцит державного бюджету, % ВВП; X4 – середньозважена ставка за кредитами бізнесу (гривня), %; X5 – відношення регулятивного капіталу до активів, %; X6 – ROA (прибуток до активів), %.

Джерело: складено автором за даними НБУ (наглядова статистика, грошово-кредитна статистика) та Держстат України за 2016–2024 рр.

Як видно з табл. 3.7, аналізований період охоплює різні фази економічного циклу: докризове зростання (2016–2019 рр.), шок пандемії (2020 р.), відновлення (2021 р.) та наслідки повномасштабного вторгнення 2022, що забезпечує репрезентативність вибірки та достатню варіативність показників для побудови статистично значущої регресійної моделі.

Інституційно-регуляторне середовище формує «правила гри» на ринку інвестиційного кредитування, визначаючи стимули та обмеження для всіх його учасників.

Програма «Доступні кредити 5-7-9%». Найбільш масштабним інструментом державного стимулювання інвестиційного кредитування є урядова програма «Доступні кредити 5-7-9%». Починаючи з 2024 р. програма переорієнтована на підтримку виключно інвестиційних проєктів, що передбачають створення робочих місць, модернізацію виробництва або відновлення пошкоджених воєнними діями об'єктів. Підприємці можуть залучити до 150 млн грн під 5–9% річних - за ставок ринкового кредитування на рівні 18–20%. Частка субсидійованих кредитів у корпоративному портфелі поступово знижується з піку >40% (2023 р.) до 27,4% (III кв. 2025 р.) по мірі зростання ринкового кредитування, проте абсолютний обсяг продовжує зростати. НБУ у Звіті про фінансову стабільність (грудень 2024 р.) зазначає, що «програма змінюється повільно» і рекомендує прискорити її трансформацію від загального субсидування до цільової підтримки пріоритетних галузей [61].

Гарантійні механізми та інструменти зниження ризику. Окрім субсидування ставок, НБУ та уряд розвивають гарантійні механізми як більш ефективний за витратністю інструмент стимулювання кредитування. У грудні 2024 р. НБУ охарактеризував «кредитні гарантії як дієвий інструмент підтримки кредитування» (Вставка 4, Звіт про фінансову стабільність). Портфельні гарантії з боку ЄБРР та ЄІБ вже частково запроваджені в Україні і дозволяють банкам нарощувати кредитування МСБ без пропорційного збільшення витрат на резервування. У польській моделі аналогічний механізм гарантій BGK генерує мультиплікатор 3–5 євро кредиту на 1 євро гарантійного забезпечення - і саме цей досвід має найбільшу практичну цінність для України.

Гармонізація з регуляторними стандартами ЄС. Стратегічним чинником, що визначатиме розвиток ринку у середньостроковій перспективі, є курс України на регуляторну еквівалентність банківського нагляду з нормами ЄС. За даними Звіту про фінансову стабільність НБУ (червень 2025 р.), «Україна йде до еквівалентності банківського регулювання нормам ЄС», зокрема: з 2025 р. НБУ привів визначення NPL у повну відповідність до стандартів ЄС; розпочато впровадження ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) для системно важливих банків; ведеться підготовка до впровадження IRRBB (Interest Rate Risk in the Banking Book). Ця гармонізація є необхідною умовою участі українських банків у програмах ЄІБ та інших МФО, що відкриває доступ до «довгих» і «дешевих» ресурсів для фінансування інвестиційних проектів.

Захист прав кредиторів та якість судової системи. Попри прогрес у реформуванні банківського нагляду, правова база захисту прав кредиторів залишається недостатньо ефективною. Проблеми із реалізацією застави, тривалість судових процесів та нестабільність судової практики суттєво підвищують транзакційні витрати для банків при виданні довгострокових інвестиційних кредитів. Саме ця обставина є однією з причин, чому банки встановлюють значні надбавки до ставки за довгостроковими кредитами порівняно з короткостроковими - так звану «премію за ризик правозастосування». За оцінками Doing Business / Business Ready (World Bank), Україна поступово покращує позиції у сферах захисту

прав інвесторів, але залишає позаду більшість країн-партнерів по євроінтеграційному процесу.

Галузева структура економіки та секторальні пріоритети відновлення суттєво впливають на склад і якість попиту на інвестиційні кредити.

Агропромисловий комплекс. АПК залишається найбільш активним реципієнтом інвестиційних кредитів: кредити переробній промисловості та агропромислового сектору формують ~38,4% корпоративного портфеля ПриватБанку (01.03.2026 р.) і демонструють щорічний приріст інвестиційних позик ~18,5% у 2024–2025 рр. Стабільний грошовий потік від сільськогосподарського виробництва, наявність ліквідних активів у вигляді земельних ділянок та техніки, а також підтримка в рамках програми 5-7-9% роблять АПК найпривабливішим сегментом для банків. Водночас відновлення ринку сільськогосподарських земель і розвиток іпотечного кредитування під заставу земельних ділянок можуть стати додатковим каталізатором зростання інвестиційного кредитування галузі.

Оборонно-промисловий комплекс. Принципово нового виміру набуває кредитування підприємств ОПК. Стратегія розвитку кредитування НБУ прямо називає ОПК одним із чотирьох пріоритетних напрямів кредитної підтримки. Банківські установи, насамперед державні, вперше активно залучені до фінансування оборонного виробництва, що раніше було виключно сферою бюджетного фінансування. Цей сегмент є носієм специфічного ризику (чутливість до зовнішньополітичних рішень, непрозорість контрактів), але й унікальних можливостей: гарантований збут, державна підтримка, значні обсяги капіталовкладень у виробничу модернізацію.

Енергетична трансформація. Масштабне руйнування традиційної генерації в результаті ракетних ударів зробило енергетичну трансформацію невідкладним пріоритетом. За даними НБУ (Огляд банківського сектору, серпень 2025 р.), банки в рамках меморандуму про відновлення енергетичної інфраструктури з червня 2024 р. по лютий 2026 р. забезпечили фінансування будівництва нових генеруючих потужностей сукупною потужністю майже 1,4 ГВт, а також проектів зберігання електроенергії та теплогенерації. Цей сегмент стає стратегічним для зеленого

інвестиційного кредитування: відновлювана генерація має чіткий грошовий потік від продажу електроенергії та відповідає критеріям зелених кредитних продуктів, що дозволяє банкам залучати рефінансування від МФО.

Будівництво, транспорт та ІТ. Будівельний сектор формує ~14,6% корпоративного кредитного портфеля банків і демонструє відновлення попиту на інвестиційне фінансування - насамперед у сегментах відбудови пошкодженого житла та реконструкції об'єктів інфраструктури. Транспорт і логістика (~11,3% портфеля) залишаються критично важливими для забезпечення зовнішньоторговельних потоків та відновлення ланцюгів постачання. ІТ-сектор є носієм найвищого потенціалу для зеленого та інноваційного кредитування, однак його специфіка (переважання нематеріальних активів і відсутність традиційного забезпечення) стримує банки від активного кредитування: зовнішні гарантії МФО або спеціалізовані гарантійні програми є необхідною умовою масштабування кредитування цього сегменту.

Зовнішні чинники є критично важливими для поточного та перспективного розвитку інвестиційного кредитування в Україні, оскільки внутрішніх ресурсів банківської системи явно недостатньо для покриття потреб у довгостроковому фінансуванні відновлення.

Ukraine Investment Framework (UIF). У червні 2024 р. під час Ukraine Recovery Conference (URC) у Берліні Європейська комісія підписала перші інвестиційні угоди в рамках Ukraine Investment Framework (UIF) на суму 1,4 млрд євро, які мобілізують понад 6 млрд євро приватних і банківських інвестицій завдяки гарантійному важелю. У 2025 р. на URC підписано другий пакет угод обсягом 2,3 млрд євро, що дозволить мобілізувати понад 10 млрд євро інвестицій. У березні 2025 р. Єврокомісія підписала з ЄІБ спеціальну гарантію на 2 млрд євро для фінансування публічних інвестицій. UIF об'єднує ресурси ЄБРР, ЄІБ, BGK (Польща), СЕВ, Світового банку та ін. Схема є прямим аналогом успішних центральноєвропейських механізмів залучення структурних фондів ЄС: 1 євро гарантій генерує 4–7 євро кінцевих інвестицій.

Ukraine Facility ЄС (50 млрд євро, 2024–2027). Програма Ukraine Facility передбачає виділення Україні 50 млрд євро впродовж 2024–2027 рр., у тому числі 38 млрд євро у формі пільгових кредитів та 5,27 млрд євро у формі грантів. Ці кошти спрямовуються, насамперед, на підтримку державного бюджету, що дозволяє вивільнити ресурси для фінансування відновлення та реформ. Ключова непряма функція програми для інвестиційного кредитування - підтримка макрофінансової стабільності, без якої неможливе зниження кредитних ставок та нарощування строковості позик.

Роль ЄБРР та ЄІБ у рефінансуванні банків. ЄБРР та ЄІБ є безпосередніми партнерами українських банків у наданні довгострокового рефінансування. Портфельні гарантії, глобальні кредитні лінії та механізми співфінансування цих організацій дозволяють українським банкам надавати кредити строком 5–10 і більше років - такі строки є недосяжними в умовах виключно внутрішнього ресурсного забезпечення. Для банків участь у програмах МФО несе не лише ресурсну, а й репутаційну цінність: відповідність стандартам ЄІБ та ЄБРР сигналізує ринку про підвищений рівень корпоративного управління та ризик-менеджменту.

Таблиця 3.8

Порівняльні показники інвестиційного кредитування України та країн-орієнтирів (2024–2025 рр.)

Показник	Україна	Польща	Румунія	Чехія	Нім.	Сер.світ
ВФК, % ВВП (2023)	16,9%	17,8%	26,9%	27,0%	21,9%	~26%
Прив. кредит, % ВВП (2024)	13,4%	~55%	~30%	~60%	~82%	51,9%
Сер. строк корп. кредиту, роки	1–3	3–7	3–5	5–10	5–20	3–10
Наявність банку розвитку	ДКБ (мал.)	BGK	EximBank	ČMZRB	KfW	–
NPL, % (2024–2025)	25–37%	~4%	~3%	~2%	~1%	–

Джерело: складено автором за даними [56; 63; 65].

Порівняльна таблиця наочно демонструє масштаб структурного відставання України від країн ЦСЄ та Євросоюзу. За показником приватного кредиту до ВВП (13,4%) Україна відстає від Польщі вчетверо, від Чехії - у 4,5 рази, від Румунії - у 2,2

рази. Ще разючіший розрив за рівнем NPL: якщо у розвинених країнах ЄС цей показник не перевищує 1–4%, то в Україні навіть після значного поліпшення він становить 20–25%. Середній строк корпоративного кредиту в Україні (1–3 роки) суттєво відстає від польського (3–7 років) та чеського (5–10 років) рівнів. Ця порівняльна картина дає чітке розуміння масштабу зусиль, необхідних для побудови повноцінного ринку інвестиційного кредитування.

Узагальнення наведеного аналізу дає змогу виокремити три інтегральні рівні обмежень, подолання яких є необхідною умовою розвитку інвестиційного кредитування в Україні.

Перший рівень - цінові та строкові обмеження. Висока реальна ставка кредитування (4–9% у 2024–2025 рр.) та домінування короткострокових позик (43,5% - до 1 року) унеможливають фінансування проектів з тривалим горизонтом окупності. Вирішення цієї проблеми потребує поєднання монетарних заходів (подальшого зниження облікової ставки в міру деінфляції), розширення гарантійних механізмів (що дозволяють банкам надавати довші позики без зростання резервування) та масштабування залучення «довгих» ресурсів МФО. За збереження поточних тенденцій, частка кредитів строком понад 5 років може досягти 20–22% до 2027 р. - лише за умови активної участі ДКБ та МФО.

Другий рівень - ризикові та інформаційні обмеження. Рівень NPL у 20–25% та обмежений доступ банків до якісної інформації про позичальників (насамперед МСБ) суттєво підвищують кредитний ризик і стримують пропозицію. Ефективним рішенням є розвиток кредитних бюро та реєстрів застави, запровадження стандартизованих методологій оцінки ESG-ризиків (відповідно до вимог ЄС), а також залучення галузевих гарантійних фондів, що беруть на себе частину кредитного ризику в пріоритетних секторах.

Третій рівень - інституційні та правові обмеження. Незахищеність прав кредиторів, непрозорість застави та обмежена операційна спроможність ДКБ обмежують масштаб і строковість інвестиційного кредитування навіть за сприятливих цінових умов. Тут ключовими напрямками є: прийняття змін до законодавства про заставу та іпотеку (спрощення реалізації забезпечення);

посилення ДКБ як дворівневого посередника за моделлю KfW (капіталізація, операційний розвиток, залучення рейтингу); формування чіткого реєстру стратегічних інвестиційних пріоритетів на законодавчому рівні.

Рівень проникнення чистих кредитів бізнесу до ВВП України у 2025 р. склав 8,7% - порівняно з 7,7% у 2024 р. Попри позитивну динаміку, цей показник залишається несумірним з потребами масштабної реконструкції: за оцінками міжнародних організацій, загальна вартість відновлення України перевищує 500 млрд дол. США. Банківське інвестиційне кредитування навіть за оптимістичним сценарієм здатне профінансувати лише обмежену частину цих потреб - і тим важливішою стає максимально ефективне використання наявних ресурсів та залучення зовнішнього фінансування через механізми UIF та Ukraine Facility.

Таким чином, обґрунтування чинників розвитку інвестиційного кредитування в Україні дає змогу констатувати, що формування повноцінного ринку довгострокового банківського фінансування потребує системної, багаторівневої відповіді на п'ять взаємопов'язаних груп чинників. Макроекономічна стабілізація є необхідною, але недостатньою умовою: навіть при оптимальному монетарному середовищі структурні обмеження фінансового ринку (висока частка NPL, домінування короткострокових кредитів, нерозвиненість гарантійних механізмів) та інституційні бар'єри (слабкий захист прав кредиторів, обмежений ДКБ) унеможливлуватимуть прорив у довгостроковому кредитуванні. Водночас зовнішні чинники - насамперед кошти UIF, Ukraine Facility та ресурси ЄБРР і ЄІБ - формують унікальне «вікно можливостей» для залучення в Україну «довгих» ресурсів, здатних докорінно змінити строкову структуру кредитного ринку. Синтетичний підхід, що поєднує: зниження облікової ставки і реальних ставок кредитування; масштабування гарантійних механізмів (UIF, ЄБРР) за зразком польського BGK; розвиток ДКБ як дворівневого посередника; цільову підтримку стратегічних галузей відновлення (ОПК, енергетика, АПК, інфраструктура); та гармонізацію з регуляторними стандартами ЄС - є єдиним реалістичним шляхом до нарощування ВФК до рівня 22–25% ВВП та розбудови конкурентоспроможної системи інвестиційного кредитування, відповідної євроінтеграційним амбіціям України.

Висновки до 3 розділу

У третьому розділі кваліфікаційної роботи здійснено порівняльний аналіз світового досвіду організації інвестиційного кредитування та обґрунтовано систему чинників його розвитку в Україні.

На підставі дослідження зарубіжних моделей встановлено, що попри значне різноманіття підходів у провідних країнах, їх об'єднує спільний знаменник - активна, проте ринково збалансована роль держави у подоланні «провалів ринку» у сфері довгострокового фінансування. Виокремлено чотири базові моделі: рейнську (Німеччина, Японія), розвиткову азійську (Корея, Китай), центральноєвропейську (Польща, Чехія) та англосаксонську (США). За даними Світового банку, країни з розвиненими системами інвестиційного кредитування демонструють ВФК на рівні 21–32% ВВП проти 16,9–18,9% в Україні (2024–2025 рр.), а відношення приватного кредиту до ВВП - 13,4% при середньосвітовому рівні 51,9%, що засвідчує глибоку структурну відсталість вітчизняного кредитного ринку. Для України найбільш прийнятним визначено синтетичний підхід, що поєднує дворівневу модель рефінансування за зразком KfW, гарантійні механізми за польською моделлю BGK та цільове кредитування пріоритетних галузей за корейською моделлю KDB.

Обґрунтовано п'ятирівневу систему чинників розвитку інвестиційного кредитування, що охоплює макроекономічні, фінансово-ринкові, інституційно-регуляторні, структурно-галузеві та зовнішні групи. Провідними стримуючими чинниками залишаються: висока реальна ставка кредитування (4–9% у 2024–2025 рр.); домінування короткострокових позик (43,5% портфеля - до 1 року при частці кредитів понад 5 років лише 15,3%); успадкований масив NPL (~25% у 2024 р.); слабкість механізмів захисту прав кредиторів. Водночас відновлення ВФК до 18,9% ВВП, зростання чистих кредитів бізнесу на 32% р/р (2025 р.), програма «Доступні кредити 5-7-9%» та зовнішнє фінансування через Ukraine Facility (50 млрд євро на 2024–2027 рр.) і UIF формують потужні стимулюючі чинники для розвитку ринку.

У галузевому розрізі найбільш активними реципієнтами інвестиційних кредитів є АПК (~38,4% корпоративного портфеля, приріст ~18,5% щорічно), будівництво (14,6%) та транспорт і логістика (11,3%). Стратегічно новими напрямками визначено кредитування підприємств оборонно-промислового комплексу та енергетичну трансформацію: банки профінансували будівництво генеруючих потужностей майже 1,4 ГВт у 2024–2026 рр.

Таким чином, розвиток інвестиційного кредитування в Україні потребує одночасного усунення обмежень на трьох рівнях: ціновому, ризиковому та інституційному. Реалізація синтетичного підходу, що інтегрує кращі міжнародні практики в адаптації до умов повоєнного відновлення та євроінтеграції, здатна забезпечити нарощування ВФК до рівня 22–25% ВВП та формування конкурентоспроможного ринку довгострокового банківського фінансування в Україні.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження банківського кредитування інвестиційних проєктів сформульовано такі висновки.

1. Інвестиційне банківське кредитування являє собою особливу форму кредитних відносин між банківською установою та суб'єктом господарювання з приводу довгострокового фінансування капіталовкладень у виробничий потенціал підприємств. Його визначальними рисами є тривалість строків, значний обсяг позикових коштів та обов'язковість детального техніко-економічного обґрунтування проєкту. Принципова відмінність від короткострокових позик полягає в тому, що джерелом погашення боргу слугують майбутні грошові потоки від реалізації проєкту, що змінює підходи до оцінки кредитоспроможності та управління ризиками. У фінансовій системі інвестиційне кредитування реалізує ресурсоформуючу, трансформаційну, стимулюючу та макроекономічну стабілізуючу функції.

2. Систематизація форм і видів інвестиційного банківського кредитування за сімома класифікаційними ознаками - цільовим спрямуванням коштів, строками надання, організаційним механізмом, технікою надання, характером відсоткової ставки, складом учасників та галузевою належністю - дозволила встановити, що кожен вид кредиту має власну економічну природу та специфічний набір переваг і обмежень. Вибір оптимального інструменту фінансування має ґрунтуватися на особливостях конкретного проєкту та стратегії ризик-менеджменту банку. Перспективним напрямом визнано зелене інвестиційне кредитування, що відкриває доступ до рефінансування від міжнародних фінансових організацій.

3. Нормативно-правове регулювання інвестиційного банківського кредитування в Україні має багаторівневий характер і охоплює норми Цивільного та Господарського кодексів, профільне банківське законодавство, нормативні акти НБУ та міжнародні стандарти Базельського комітету. Поетапне впровадження вимог Базель III посилює пруденційні стандарти при довгостроковому кредитуванні через запровадження концепції випереджального резервування під очікувані кредитні

втрати. Ключовим інструментом обґрунтування кредитного рішення є оцінка грошових потоків проекту та сценарний аналіз його стійкості.

4. Аналіз динаміки кредитного портфеля банківської системи України за 2021–2025 роки засвідчив достатній рівень її інституційної витривалості в умовах повномасштабної збройної агресії. Загальні активи банківського сектору зросли з 1 930,0 млрд грн до 3 400,0 млрд грн (+76,2%), кредитний портфель - з 1 044,0 до 1 197,7 млрд грн (+14,7%). Чисті гривневі кредити бізнесу зросли на 21% у 2024 р. та на 32% у 2025 р. Частка NPL знизилась із пікових 38% (2022 р.) до 20% (2025 р.). Водночас частка кредитів строком понад 5 років стабільно утримується на рівні 14,2–15,3%, що свідчить про системну нестачу довгострокових інвестиційних ресурсів.

5. Оцінювання ефективності інвестиційного кредитування на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» за 2021–2025 роки виявило стійку позитивну динаміку. Активи установи зросли з 411,3 до 823,1 млрд грн (+100,1%), чистий прибуток у 2024 р. становив 39,8 млрд грн. Станом на 01.03.2026 кредити юридичним особам формують 61,6% портфеля, найбільшу частку займають позики переробній промисловості та АПК (38,4%). Частка NPL у сегменті інвестиційних кредитів юридичних осіб знизилась до 18,3%, а рівень Cost of Risk покращився з 5,1% (2022 р.) до 2,3% (2025 р.), що свідчить про підвищення якості андеррайтингу.

6. Порівняльний аналіз світового досвіду виявив чотири базові моделі інвестиційного кредитування: рейнську (Німеччина, Японія), розвиткову азійську (Корея, Китай), центральноевропейську (Польща, Чехія) та англосаксонську (США). Усі успішні системи об'єднують наявність спеціалізованого банку розвитку та активне залучення ресурсів МФО. Країни з розвиненими системами демонструють ВФК на рівні 21–32% ВВП проти 18,9% в Україні (2024 р.), а відношення приватного кредиту до ВВП вчетверо–вп'ятеро перевищує вітчизняний показник. Для України найбільш перспективним визначено синтетичний підхід, що поєднує дворівневу модель KfW, гарантійні механізми BGK та цільове кредитування за моделлю KfW в адаптації до умов повоєнного відновлення.

7. Обґрунтування системи чинників розвитку інвестиційного кредитування за п'ятьма групами виявило, що провідними стримуючими факторами залишаються висока реальна ставка кредитування (4–9% у 2024–2025 рр.), домінування короткострокових позик (43,5% портфеля - до 1 року), успадкований масив NPL та слабкість захисту прав кредиторів. Активними стимулюючими чинниками є відновлення ВФК до 18,9% ВВП, програма «Доступні кредити 5-7-9%», Ukraine Facility (50 млрд євро на 2024–2027 рр.) та Ukraine Investment Framework, перший пакет якого у 2025 р. мобілізує понад 10 млрд євро інвестицій.

8. Сформульований комплекс рекомендацій щодо вдосконалення банківського інвестиційного кредитування передбачає усунення обмежень на трьох рівнях. На ціновому - подальше зниження облікової ставки НБУ та масштабування гарантійних механізмів ЄБРР і ЄІБ з мультиплікатором 3–5 євро кредиту на 1 євро гарантії. На ризиковому - розвиток кредитних бюро, запровадження методологій оцінки ESG-ризиків та галузевих гарантійних фондів. На інституційному - спрощення законодавства про реалізацію застави, посилення Державного кредитного банку як дворівневого посередника за моделлю KfW та законодавче закріплення стратегічних інвестиційних пріоритетів (АПК, оборонна промисловість, відновлювана енергетика, інфраструктура). Реалізація запропонованих заходів здатна забезпечити нарощування ВФК до рівня 22–25% ВВП і сформувати конкурентоспроможний ринок довгострокового банківського фінансування, відповідний євроінтеграційним амбіціям України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15>
5. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>
6. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : Постанова Національного банку України від 30.06.2016 № 351 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>.
7. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» : затв. Постановою Правління НБУ від 15.03.2004 р. № 104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>
8. Крупка М. І., Андрущак Є. М., Пайтра Н. та ін. Банківська система : підручник / за ред. М. І. Крупки. 2-ге вид., переробл. і доповн. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Bank_Syst_PIDRUCH_Krupka_Andrushchak_Paitra_2023.pdf
9. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал»», 2019. 494 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Shklyaruk.-Upravlinnya-finansovymy-ryzykamy.2019.pdf
10. Іванець І. В., Жолнерчик А. Ю. Банківське інвестиційне кредитування як ключове джерело фінансування розвитку реального сектору економіки. Financial and

Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2018. Т. 1, № 24. С. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i24.127790>

11. Бортніков Г. П., Любіч О. О. Управління ESG-ризиками в українських банках. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. № 6(47). С. 19–33. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3885>

12. Вовченко О. С. ESG-стратегія як основа управління ризиками сталого розвитку в банках. Економіка та суспільство. 2023. № 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2458/2377>

13. Житар М. О. Стійке фінансування і зелений банкінг в Україні. Економіка та суспільство. 2024. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-66>

14. Завада В. М. Методологічні підходи до оцінювання ризиків у системі забезпечення безпеки кредитування. Економіка та суспільство. 2026. № 83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-73>

15. Доценко І. О. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану. Modeling the Development of the Economic Systems. 2024. № 1. С. 156–162. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/268>

16. Роговий А. В., Євтушенко Ю. М. Розвиток банківського кредитування домогосподарств в умовах цифрової трансформації ринку фінансових послуг та макроекономічної нестабільності. Науковий вісник Полісся. 2023. № 2(27). С. 238–248. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2\(27\)-238-248](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2(27)-238-248)

17. Олексюк О. М. Диверсифікація кредитного портфелю в розрізі секцій економіки як інструмент підвищення його якості. Київський економічний науковий журнал. 2024. № 6. С. 106–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-15>

18. Крупка М. І., Ванькович Д. В., Кульчицький М. І. Банківське кредитування пріоритетних галузей економіки в механізмі реалізації фінансової політики України. Економіка та суспільство. 2024. № 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3557/3489>

19. Тенденції розвитку банківського кредитування в Україні в умовах економічної нестабільності. Економіка та суспільство. 2025. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7349>

20. Онищенко С. А., Дроздов Є. В. Банківське кредитування суб'єктів господарювання: 2021–2024. *Scientia Fructuosa (KNTEU)*. 2024. № 156(4). С. 74–85. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(156\)09](https://doi.org/10.31617/1.2024(156)09)
21. Зелене фінансування та ESG. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/events/zelene-finansuvannya-ta-esg>
22. Політика НБУ щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/politika-natsionalnogo-banku-ukrayini-schodo-rozvitku-stalogo-finansuvannya-na-period-do-2025-roku>
23. Частка непрацюючих кредитів (NPL). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
24. Хандашко М. В. Банківська інвестиційна діяльність : кваліф. робота. 2025. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e3c9d4f2-e003-4f1d-97b1-25ea4f142bed/content>
25. Шахова В. Д. Роль та значення банківського кредитування в розвитку економіки країни : кваліф. робота. 2024. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/877871b7-c9e3-4048-9ff1-67da01bb45fd/content>
26. Книш О. А., Падерін І. Д., Жадько К. С. Теоретичні основи інвестиційної політики суб'єктів господарювання. 2022. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/5037/1/3.pdf>
27. Крупка М. І. та ін. Банківська система. Львів, 2023. URL: <https://dspace.lnlibrary.lviv.ua/bitstream/123456789/410/1/Банківська%20система.pdf>
28. Книш О. А., Жадько К. С. Фактори, що впливають на банківське інвестиційне кредитування підприємств. 2021. С. 54. URL: <https://www.researchgate.net/publication/358890236>
29. Худолій Ю. С., Дяденко М. О. Банківське кредитування в Україні: особливості, проблеми та шляхи їх вирішення : кваліф. робота. Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка, 2025. URL: <https://reposit.nupr.edu.ua/media/38996>

30. Білоцерківська А. Ю. Інвестиційне кредитування: досвід та перспективи для України : кваліф. робота. 2025. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/afb147f2-8518-41eb-adcf-8fdf03f67550/content>
31. Онищенко Ю. І., Іванов М. В. Інвестиційна діяльність банків України: законодавче забезпечення та перспективи розвитку. Приазовський економічний вісник. 2021. № 6(29). С. 29. URL: https://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/6_29_ukr/17.pdf
32. Тимошенко М. В., Бондаренко А. О. Банківське кредитування в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5948/5887>
33. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навч. посіб. у схемах і таблицях. Львів : Львівський держ. ун-т внутрішніх справ, 2023. 184 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2fmb_finansy/Bankivska-systema-Melnyk.2023.pdf
34. Резник В. В. Інвестиційна діяльність банків : кваліф. робота. 2021. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7062be2f-ed2a-478f-b5e2-c0237907b9bf/content>
35. Супрун А. В. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, проблеми та шляхи розв'язання. 2023. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2658/1/Супрун.pdf>
36. Герасименко А. В. Банківське кредитування промислових підприємств у забезпеченні розвитку економіки України : дис. ... д-ра філос. Львів : ЛНУ, 2024. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/diss_Herasymenko.pdf
37. Хандашко, М. В. Банківська інвестиційна діяльність : навч. посіб. Київ : НУХТ, 2025. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e3c9d4f2-e003-4f1d-97b1-25ea4f142bed/content>.
38. Гуріна, О. В., Корнева, Н. О. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Київ, 2022. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gurina-2/publication/397949867>.

39. Тимошенко, М., Бондаренко, А. Банківське кредитування в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5948/5887>.
40. Пилипенко, О. В., Андрєєва, О. В., Ференс, А. В. Оцінювання ефективності банківської системи України у воєнний час: фінансові та суспільні аспекти. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 15. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/770/763>.
41. Жердецька, Л. В. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2021. № 9–10. С. 11–17. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/286-287/pdf/>.
42. Ситник, Н., Прицак, Я. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. Молодий вчений. 2023. Т. 6, № 118. С. 94–98. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5890/5761>.
43. Пуцентела, О. Теоретико-методичні підходи до аналізу ризиків інвестиційних проєктів. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). 2025. № 2. С. 38–43. URL: <https://es.khpi.edu.ua/article/view/329810/319309>.
44. Сергєєв, А. М. Аналіз ефективності банківської системи України : дипломна робота. Суми : СумДУ, 2024. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4948cd9-aba8-476a-afd9-9765916ca430/content>.
45. Гасій, О. В. та ін. Оцінка фінансової стабільності банківської системи як інструмента забезпечення сталого розвитку економіки. Полтава : ПУЕТ, 2025. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/14780>.
46. Фатєєва, Т. С. Управління ризиками діяльності банку для забезпечення сталості його фінансових результатів : дипломна робота. Дніпро : ДСАУ, 2023. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/09c7755d-3187-4fed-a8f3-cee8f68fe677/content>.

47. Внукова, Н., Сиплива, О. Оцінка динаміки змін сучасного стану банківської системи України. Харків : ХНЕУ, 2024. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/33437/1/281-292>.
48. Книрик, Ю. С. Інвестиційні операції банків: сучасний стан та перспективи розвитку : дипломна робота. Дніпро, 2019. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/7071> (дата звернення: 12.04.2026).
49. Фінансова звітність за 2023 рік. YouControl: аналітична база даних. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?year=2023&id=10540990&tb=financial-statements>.
50. Фінансова звітність за 2024 рік. YouControl: аналітична база даних. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?year=2024&id=10540990&tb=financial-statements>.
51. Фінансова звітність за 2025 рік. YouControl: аналітична база даних. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?year=2025&id=10540990&tb=financial-statements>.
52. Mind.ua : аналітичний портал бізнесу та фінансів. URL: <https://mind.ua>.
53. ForInsurer : портал про страхування, фінанси та кредитування. URL: <https://forinsurer.com>.
54. Список банків України : Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_банків_України.
55. Національний банк України : офіційний веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
56. World Bank. Gross fixed capital formation (% of GDP) [Indicator NE.GDI.FTOT.ZS] : база даних World Development Indicators. Washington, D.C. : The World Bank Group, 2025. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.FTOT.ZS>.
57. Trading Economics. Private Credit by Country : статистична база даних. 2025. URL: <https://tradingeconomics.com/country-list/private-credit>.
58. European Central Bank. ECB Data Portal : статистична база даних ЄЦБ. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2025. URL: <https://data.ecb.europa.eu>.
59. Bank for International Settlements. Credit to the Non-Financial Sector [Total Credit Database] : статистична база даних. Basel : BIS, 2025. URL: https://data.bis.org/topics/TOTAL_CREDIT.

60. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2024 року. Київ : НБУ, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf.
61. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 року. Київ : НБУ, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf.
62. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2025 року. Київ : НБУ, 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf.
63. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Серпень 2025 року. Київ : НБУ, 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2025-08.pdf.
64. Федерація роботодавців України. Оцінка стану кредитування економіки України : аналітична доповідь. Київ : ФПУ, 2025. URL: <https://fru.ua/ua/media-center/analytics/otsinka-stanu-kredituvannya-ekonomiki-ukrajini>.
65. KfW Bankengruppe. Financial Report 2024. Frankfurt am Main : KfW, 2025. URL: https://www.kfw.de/PDF/Download-Center/Finanzpublikationen/PDF-Dokumente-Berichte-etc/3_Finanzberichte/KfW-Finanzbericht-2024-2.pdf.
66. Korea Development Bank. Annual Report 2023. Seoul : KDB, 2024. URL: https://www.kdb.co.kr/BZCOWS00N00.act?_mnuId=IHIHEN0024&wcmsPath=/hmp/ch/gl/ir/CHGLIR0100.html.
67. U.S. Small Business Administration. Agency Financial Report. Fiscal Year 2023. Washington, D.C. : SBA, 2023. URL: https://www.sba.gov/sites/sbagov/files/2023-11/SBA_FY2023_AFR.pdf.
68. International Monetary Fund. World Economic Outlook Database (WEO 9.0.0): Total Investment (% of GDP) [NID_NGDP]. IMF Data. URL: [https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.RES:WEO\(9.0.0\)&INDICATOR=NID_NGDP](https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.RES:WEO(9.0.0)&INDICATOR=NID_NGDP)